

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

33E JAARGANG

WOENSDAG 16 JUNI 1948

No. 1623

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;
F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.

INHOUD:	Blz.
De artikelen van deze week	463
Sommaire, summaries	463
Mogelijkheden en perspectieven van de Marshallhulp door Prof. Dr P. P. van Berkum	464
De Internationale Tarwe-Overeenkomst van 6 Maart 1948 door J. Schilthuis	466
Centralisatie of decentralisatie in het luchtverkeer door J. Kreiken	467
Het distributievraagstuk in de Internationale Kamer van Koophandel (I) door C. A. A. van Luttervelt	470
Sluitend overheidsbudget — sluitend betalingsbalans of werkloosheid door D. B. J. Schouten	471
Internationale notities:	
De buitenlandse handel van Italië en de herstelbetalingen	474
Economische aspecten van Eire	474
Exportmogelijkheden in Zweden	475
Geld- en kapitaalmarkt	475
De Belgische geld- en kapitaalmarkt in Mei 1948 door V. van Rompuy	475
Statistiek en:	
Bankstaten	476
Stand van 's Rijks Kas	477
Overzicht van de ophongst der Rijksmiddelen	478
Goudproductie	479
Enige indexcijfers van de industriële productie in Nederland	479
Enige indexcijfers van de industriële productie in België	479
Indexcijfers van groothandelsprijzen in Nederland	479

DEZER DAGEN

plukten de Verenigde Naties een, wat gehavend, blaadje van de olijftak. De door hen aangewezen bemiddelaar, Graaf Bernadotte, heeft in Palestina een wapenstilstand kunnen doen ingaan; naar het zich laat aanzien een echte. „De lucht was vol van balsemieke geuren”. Zo ongeveer staat het ook in het begin van de Reinaert, het gehele ingewikkelde verhaal moet dan echter nog komen.

Geen weg met rozen is de verbindingslijn tussen wapenstilstand en slotaccord. Ook in Nederland is men daarvoor door ervaring op de hoogte. De onderhandelingen met de Republiek Indonesië schijnen wel door een brandnetelveld te lopen. Om beurten trekken partijen verschrikt de hand weg. Zelfs de Nederlandse woordvoerder in de vergadering van de Veiligheidsraad werd van de weeromstuit stekelig. Toch is de Nederlandse Regering door het besluit van de „Economic Commission for Asia” de aanvraag tot toelating door de Republiek voor een jaar op te schorten althans van één neteligheid verlost. Voorts bleef het in deze hoek bij een tastende pas op de plaats.

„De paden op, de lanen in”, zo besloten zeer veel Belgische en Nederlandse ministers in overleg met hun adviseurs. Op 1 Januari 1950 zal de Benelux een reële economische Unie moeten hebben bereikt; enige der nog te exploreren lanen zijn aangegeven, een nadere opgave van eventueel daar te verwachten woekerplanten en de daarvoor gedachte bestrijdingsmethode is nog niet gegeven.

„Vooruit met flinke pas”. De Verenigde Staten en Groot-Brittannië evenals de Regeringen van België, Luxemburg en Nederland hebben zich snel accoord verklaard met de te Londen gedane aanbevelingen voor West-Duitsland. Er blijft kans op een achterblijver, zo al niet een uitvaller. De Franse minister van Buitenlandse Zaken, die zijn mede-kabinetsleden juist mee kon krijgen, heeft in de Kamer duidelijk de pas gemarkeerd. Zelfs als aanvaarding volgt, is de gedachte van het gezamenlijk één lijn trekken voldoende doorbroken.

„Wie rusten wil in het groene woud” kan ditmaal toch zijn hoofdkussen vinden, al is het er één van versteende varens. De Europese commissie voor de steenkolentoe wijzingen heeft de toegewezen hoeveelheden voor het derde kwartaal kunnen verhogen, dank zij de stijgende steenkolenproductie in Europa; de van de Verenigde Staten verhoopte hoeveelheden konden wederom worden verminderd. Voor de liefhebbers van beren en leeuwen op de weg zijn er echter de woorden van de Engelse minister voor de steenkoolvoorziening: sinds 1 Mei zijn de gestelde doelen niet meer bereikt, de exportquote is in gevaar. Daartegenover staat, dat een geducht vechter onverwacht heeft besloten de weg niet te blokkeren: John Lewis heeft de door hem geleide mijnwerkers de dagelijkse tocht naar de mijnen doen voortzetten, hoewel het te vernieuwen arbeidscontract nog niet definitief vastligt. Het ware echter verkeerd hem als het gekrookte riet voor te stellen, zomin als de Amerikaanse zeelieden, aan wie de Regering het staken heeft verboden.

„O, 't ruisen van het ranke riet”. Zo stil, dat de wereld dat kan horen, is het nog niet. Zeker niet in de Verenigde Staten, waar het Hooggerichtshof heeft beslist, dat de vrijheid van het woord het recht tot het gebruik van luidspreekers bij de verkiezingen inhoudt. Maar toch ook niet in China, waar de Regering het luide aankondigen der berichten door krantenverkopers heeft verboden om de zenuwen der burgers te sparen. De drukkende stilte in een versteend woud loopt alleen goed af in sprookjes.

The Statist

ESTABLISHED 1878

An Independent Journal of Finance
and Trade

★
OBJECTIVE APPRAISALS
CONSIDERED JUDGMENT
IMPARTIAL OPINION

★
Contains most complete range of
British economic and financial statist-
ics published in any weekly journal

★
World wide circulation

★
Annual subscription rate: (post free-
to include all supplements) £ 3:2:6
(fl 33,40)

*A Special Supplement on Economic Con-
ditions in The Netherlands was published
on January 31. A limited number of this
Supplement remain for sale.*

LONDON: 51 CANNON STREET, E.C. 4

De zilveren vogel streeft omhoog!
Ook het vliegtuig dient de uitvoer van Nederlandse waar. Voordat de
kostbare lading onderweg is, moet evenwel menige

moeilijkheid worden overwonnen.
Wend U daarom tot de A.B. Gaarne staat
zij U met raad en daad terzijde.

AMSTERDAMSCHЕ BANK N.V.

Vermogensheffingen

Objectieve en deskundige
voorlichting aan bedrijven en
particulieren die een deel van
hun vermogen moeten vrij-
maken voor betaling der ko-
mende heffingen, verstrekt de

Naaml. Venn.

Hollandsche Belegging- en Beheer-Mij.

Anno 1930

Keizersgracht 706 - Amsterdam C

Commissarissen:
Prof. Ir. I. P. de Vooy;
Drs. J. H. Gispens;
Mr. J. E. Scholtens.

Directie:
Gerlof Verwey;
Dr. F. Ph. Groeneveld;
A. C. Leeuwenburgh.

ROTTERDAMSCHЕ BANK

225 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

ASSURANTIËN

OP

ELK

GEBIED

Behandeling van alle
bankzaken

* *
Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS
AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Groothandel

Weekblad voor de
internationale handel
Heeft U al eens
een proefnummer
aangevraagd?

H. A. M. Roelants
Schiedam

**N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE**

Boekelo - Hengelo

ZOUTZIEDERIJ
Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Prof. Dr P. P. van Berkum, *Mogelijkheden en perspectieven van de Marshallhulp.*

Het Marshallplan heeft de verdienste de 16 Europese landen voor een angstwekkende dollarliquiditeitscrisis te hebben behoed. De vraag is echter, of hiermede méér zal worden bereikt dan een tijdelijke ontspanning van een fundamenteel zeer ongezonde situatie. Onmisbare voorwaarde voor het welslagen van het E.R.P. is het wegnemen van de disharmonieën, welke de huidige wereldhuishouding vertoont, en opvoering van productie en van de handelsomzetten op regionaal en multilateraal plan. Nu zelfs ten aanzien van het Marshallplan als zodanig, zowel politiek als economisch nog vele vraagpunten bestaan, kan men slechts hopen op voortzetting van de ontwikkeling, die thans op gang is.

J. Schilthuis, *De Internationale Tarwe-Overeenkomst van 6 Maart 1948.*

De Internationale Tarwe-Overeenkomst tracht haar doel: meerdere stabilisatie van de tarweprijs via maximum- en minimumprijzen, te bevorderen door middel van wederzijdse garanties, welke de uitvoer- en invoerlanden op zich hebben genomen. De door Nederland gegarandeerde aankoophoeveelheid bedraagt voor elk der 5 accoordjaren 835.000 ton (w.o. 85.000 ton voor overzeese gebiedsdelen). De Nederlandse invoerbehoefte is in de M.v.T. van het betreffende wetsontwerp tamelijk hoog geschat. Komt echter de gegarandeerde 750.000 ton onze totale invoerbehoefte nabij, dan zou de het door wel eens spijtig kunnen zijn, niet van inmiddels beschikbaar gekomen aanbod van niet aan de overeenkomst deelnemende uitvoerlanden te kunnen profiteren.

J. Kreiken, *Centralisatie of decentralisatie in het luchtverkeer.*

Een belangrijk centrum van internationale bedrijvigheid kan zijn functie niet naar behoren uitoefenen zonder een nabije luchthaven voor het directe verkeer met die centra, waarmede het regelmatige verkeer onderhoudt. Dit directe continentale verkeer is van grotere omvang dan het intercontinentale op lange afstand en het is er grotendeels onafhankelijk van. In hoeverre de nabije luchthaven aansluiting behoeft op een centraal knooppunt van het verre luchtverkeer, is een vraag, die de behoefte aan rechtstreekse continentale luchtverbindingen niet raakt. In dit licht gezien zal de Luchthaven Rotterdam zonder enige twijfel in het toekomstige commerciële luchtverkeer op haar plaats zijn.

C. A. A. van Luttermvelt, *Het distributievraagstuk in de Internationale Kamer van Koophandel (I).*

Van hetgeen de I.K.K. sinds Mei 1931 op het gebied van distributievraagstukken heeft gedaan, geeft schrijver een historisch overzicht, teneinde achtergrond te geven aan het voornemen van de Nederlandse Organisatie voor Efficiency om over te gaan tot de wederinstelling van een landelijke studiec ommissie voor distributievraagstukken. Dit initiatief vormt een symptoom van de op ruimer terrein te onderkennen hernieuwde aandacht voor distributieproblemen.

D. B. J. Schouten, *Sluitend overheidsbudget — sluitende betalingsbalans of werkloosheid.*

In verband met het structurele karakter van het invoeroverschot, dat de Nederlandse betalingsbalans momenteel kenmerkt, zal de sluitend overheidsbudget via een daling van de effectieve vraag een gedwongen voorraadvorming tot gevolg hebben. Op de duur zal een gedwongen voorraadvorming onherroepelijk leiden tot een beperking van de productie en daarmee tot werkloosheid.

SOMMAIRE.

Prof. P. P. van Berkum, *Les perspectives du P.R.E.*

Le P.R.E. a préservé les XVI d'un épuisement de leur réserves en dollars. Toutefois il est fort probable que le P.R.E. n'apportera qu'une aide temporaire dans une situation vicieuse à la base. Dans les circonstances actuelles il faut espérer que le redressement continue sans trop d'entraves.

J. Schilthuis, *L'accord international du blé de 6 Mars 1948.*

Les Pays-Bas ont souscrit l'engagement d'acheter annuellement 750.000 tonnes de blé pendant les 5 années de l'accord. Cette quantité paraît assez élevée par rapport aux importations totales prévues, et pourrait bien faire manquer à la Hollande des achats plus avantageux en dehors de l'accord précité.

J. Kreiken, *Centralisation ou décentralisation du trafic aérien.*

Le trafic aérien inter-continental a plus d'intérêt à l'existence de quelques aérodromes centralisés, tandis que les lignes aériennes continentales ont besoin d'un réseau de ports aériens décentralisés. C'est pourquoi Rotterdam, centre important de communications continentales, ne saurait se passer d'un aérodrome.

C. A. A. van Luttermvelt, *Problèmes de distribution dans la Chambre Internationale de Commerce (I).*

L'auteur donne un aperçu historique des différentes activités de la C.I.C. dans le secteur de la distribution.

D. B. J. Schouten, *Le Budget, la Balance des Payments et le Chômage.*

Actuellement les Pays-Bas font face à plusieurs problèmes structurels qui se manifestent dans un déséquilibre grave dans la balance des paiements. Dans les circonstances actuelles l'équilibre budgétaire mènerait inévitablement au chômage.

SUMMARIES.

Professor P. P. van Berkum, *E.R.P. perspectives.*

The E.R.P. has prevented the exhaustion of Marshall Europe's dollar resources. However, it is to be doubted whether E.R.P. will bring more than a temporary relaxation in a situation which is fundamentally wrong. In the circumstances prevailing the only justified hope is that present developments will continue without much disturbance.

J. Schilthuis, *The International Wheat Agreement of March 6th, 1948.*

The Netherlands has undertaken the obligation to buy a yearly amount of 750.000 tons of wheat during the five agreement years. This amount seems to be rather large in relation to expected total import needs, so that the Netherlands will perhaps meet the disadvantage to be unable to buy outside the agreement.

J. Kreiken, *Centralization or decentralization in air-traffic.*

Intercontinental air-traffic is benefited by the existence of a few centralized airports. Continental air-traffic needs decentralized airports. Therefore Rotterdam, being an important centre of continental communications, can't do without an aerodrome.

C. A. A. van Luttermvelt, *Distribution problems in the International Chamber of Commerce (I).*

The writer gives a historical survey of the various activities of the I.C.C. in the field of distributive activity.

D. B. J. Schouten, *Government budget, balance of payments and level of employment.*

At present the Netherlands are facing many structural problems, manifesting themselves in a serious balance of payments disequilibrium. In the circumstances prevailing budget equilibrium would inevitably lead to unemployment.

MOGELIJKHEDEN EN PERSPECTIEVEN VAN DE MARSHALLHULP.

Ondanks het feit, dat over het „plan Marshall” vóór en na de aanvaarding door het Amerikaanse Congres op 3 April jl. reeds een imposante stroom van beschouwingen is losgekomen, blijft het moeilijk een balans van de te verwachten resultaten op te maken.

Om een goed beeld te ontwerpen zou men met name het effect van de met de economische factoren zo nauw samenhangende politieke data moeten kunnen vreezen. Zo ligt een zeer reëel politiek risico besloten in de vraag, of Amerika het voor de eerstvolgende vier jaren geprojecteerde Europese herstelplan zijn volledig beloop zal geven, of dat, om enigerlei Amerikaans binnenlandse of internationaal politieke reden, de gedurende de periode voor het herstel nodig geachte bijstand ontijdig zal worden afgebroken dan wel aanmerkelijk zal worden verminderd. Wat dit laatste betreft, bestaat er alle aanleiding te vrezen, dat de hulpverlening voor het eerste jaar door het verzet van de begrotingscommissie van het Congres, welker voorstel inmiddels door het Huis van Afgevaardigden is aangenomen, lager wordt dan de tot nu toe goedgekeurde 5,3 milliard dollar.

In het systeem van de desbetreffende „Economic Cooperation Act” wordt er voorts van uitgegaan, dat het Congres elk jaar opnieuw de hulp zal bepalen. Dit bewijst, dat wij goed zullen doen de Amerikaanse hulp niet als reeds verleend te beschouwen.

Ook de economische aspecten, veelomvattend als ze zijn en gecompliceerd door de nog slechts op papier staande mogelijkheden ener onderlinge economische en monetaire samenwerking der West-Europese landen, kunnen moeilijk worden overzien. In dit stadium zullen dus noodzakelijk tal van vragen open moeten blijven, waaromtrent het nog te vroeg is zich aan definitieve uitspraken te wagen. Wij denken hierbij onder andere aan het nog onvoltooid zijn van de organisatie („Economic Cooperation Administration”), welke de richtlijnen voor de hulpverlening aan de deelhabende landen zal opstellen en ten uitvoer zal leggen. Dit orgaan heeft vergaande bevoegdheden met betrekking tot het manipuleren van credieten en gratis-leveringen en tot de controle op nakoming van de door de Europese landen bij bilateraal verdrag op zich te nemen verplichtingen. Naarmate de tijd verstrijkt zal het eerst mogelijk zijn in dit onderdeel en in vele thans nog in het vage der verwachtingen blijvende punten een juister inzicht te verkrijgen.

De onmiddellijke waarde van het Amerikaanse initiatief voor 16 West-Europese staten ligt ongetwijfeld hierin, dat zij voorlopig aan een waarlijk angstwekkende liquiditeitscrisis met de dollar-area zijn ontkomen. Het buiten elk precedent staande milliardentekort op de betalingsbalansen met het dollargebied heeft de credieten, welke in de eerste tijd na de oorlog verkregen waren, in snel tempo opgebruikt. Hetzelfde geldt voor de gedurende de oorlog nagenoeg intact gebleven goudvoorraad en het relatief grote bezit aan Amerikaanse fondsen. Men nam destijds in Nederland aan, dat wij met deze reserves, waarvan wij redelijk ruim voorzien waren, een belangrijk deel van de moeilijkheden der overgangperiode zouden kunnen overbruggen. Die hoop is ijdel gebleken, omdat de mogelijkheden om bedoelde moeilijkheden te boven te komen zeer waren overschat.

Wanneer op grond van in de pers verschenen berichten mag worden aangenomen, dat de voor het eerste jaar van de vierjarige periode uitgetrokken Marshallhulp voor Nederland in de buurt van \$ 600 miljoen zal liggen, dan zal daarmee bij de tegenwoordige dollarkoers en in de veronderstelling van een niet verder stijgende prijs van invoergoederen het tekort in de lopende rekening met de dollargebieden naar rato van het uitgavenpeil van 1947, zij het aan de krappe kant, gedekt zijn ¹⁾. De betekenis

hiervan en van een overeenkomstige financiële bijstand voor de rest van de vierjarige periode kan eerst volledig worden beseft, als men zich realiseert, dat bij onvoldoende en niet tijdige hulp de bij de Regering gereedliggende plannen tot rigouze beperking van met dollars te betalen importen ten uitvoer zouden zijn gelegd. Het lijkt geen twijfel, dat zodanig noodregiem voor het herstel van het productie-apparaat, het verbruiksniveau en de werkgelegenheid de meest ernstige gevolgen zou hebben gehad.

Bij alle voldoening over het intijds afwenden van dit dreigende gevaar en het beëindigen van een verlamrende onzekerheid, waardoor de invoerafhankelijke landen als het ware gedwongen werden van dag tot dag hun positie te bepalen, kan men zich afvragen, of hiermede meer bereikt zal worden dan een tijdelijke ontspanning van een fundamenteel zeer ongezonde situatie. Deze vraag vormt de kern van het gehele probleem.

De mogelijkheid, dat hierop een bevestigend antwoord kan worden gegeven, hangt ervan af, of het vertrouwen van de deelnemende landen op een aanzienlijke en beslissende vooruitgang in de komende vier jaren niet zal worden beschaamd. Het criterium, hetwelk te dien aanzien zal gelden, kan geen ander zijn dan het geleidelijk in omvang en dwingend karakter reduceren van de huidige toevoer uit het dollargebied en het bereiken van een stadium, waarin de Europese landen weer voldoende economische kracht bezitten om met normale middelen en zonder buitengewone hulp van buiten hun betalingsbalans in evenwicht te brengen.

Wanneer men de mening toegedaan is, dat, gezien de ernstige aard van de na de oorlog aan het daglicht getreden verstoringen in de economische en politieke wereldstructuur, een herstel van evenwichtige verhoudingen een veel langere tijd dan de geraamde vier jaren in beslag zal nemen, dan zal dit stellig weinig tegenspraak ontmoeten. De hoofzaak is echter, of in die betrekkelijk korte spanne tijds de normale economische kracht in beweging worden gebracht, die het op langere termijn te bewerken herstel een goed eind op weg helpen. Hieruit volgt, dat de bestrijding van de uiterlijke verschijnselen, waarbij de bres in de betalingsbalansen der West-Europese landen door dollarhulp wordt gedicht, op zichzelf onvoldoende is; als de hoop op het wegnemen van de oorzaken, die de onevenwichtigheid hebben bewerkt, niet tevens in vervulling gaat.

Het is goed zich te realiseren, dat in de eerste periode van het herstel, door het ontbreken van een nauwgezette en zorgvuldige ontleding van aard en omvang der opgetreden verstoringen, een optimisme heerste, waarvan men geleidelijk is teruggekomen. Schreef Keynes niet in zijn laatst nog posthuum verschenen publicatie, dat de vrees voor een gevaarlijke dollarschaarste in de komende vijf of tien jaren niet zeer groot behoefde te zijn? ²⁾ Het gedegen Parijse rapport van de zestien Marshall-landen, maar bovenal de feiten hebben deze mening volkomen weerlegd. Uit alles blijkt, dat de Europese structuur in economisch en politiek opzicht en het verband van deze structuur met de rest van de wereld veel erger is ontwricht dan na de eerste wereldoorlog. De abnormale dollarbehoefte, welke thans zoveel pennen in beweging brengt, spruit veel minder voort uit een buitengewone toeneming van de behoefte aan import als wel uit de onderbreking van de aanvoer uit de niet-Amerikaanse productiegebieden en uit het wegval van rendabele leveringsmogelijkheden daarheen. De vernietiging en vermindering van Duitsland's productieve kracht, hoe voornamelijk ook in dit verband,

¹⁾ Het recente jaarverslag van De Nederlandsche Bank vermeldde over 1947 een tekort van f 1.633 miljoen in de lopende betalingen met de dollararea. Wanneer echter de bijdrage van \$ 600 miljoen inclusief de overzeese gebiedsdelen geldt, zal er uiteraard voor Nederland in Europa minder overschieten. Een verdere aderlating dreigt door de reeds vermelde oppositie van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden.

²⁾ The Balance of Payment of the United States, The Economic Journal, Juni 1946, blz. 185.

vormt stellig niet de enige onderbreking, waardoor West-Europa tijdelijk veel meer op de dollar-area is aangewezen.

In grote lijnen gezien is de vroegere situatie in vergelijking met de huidige als volgt veranderd:

West-Europa had ook voor de oorlog een invoerbalans t.o.v. Amerika, zij het in veel beperkter omvang dan thans, maar tegenover die invoerbalans stond een uitvoerbalans tegenover de rest van de wereld. De „rest van de wereld”, overwegend grondstofproducerende landen, waaronder de Nederlandse overzeese gebiedsdelen, had een uitvoerbalans t.o.v. het dollargebied. Zij vergaarde dus dollars, die, in driehoeksverkeer over Europa geleid, in de behoefte aan dollarvaluta van dit werelddeel konden voorzien. Thans is deze dollarstroom uit de rest van de wereld in het negatieve omgeslagen, want ook hier bestaat nu een invoerbalans t.o.v. Amerika. Wat Nederland betreft, teren daardoor de Indonesische gebiedsdelen momenteel op de toch al zo zeer tekortschietende dollarmiddelen. Vooraleer hierin een ommekeer optreedt in dier voege, dat de traditionele structuur in hoofdzaak weer wordt hersteld, kan geen verbetering van blijvende aard tot stand komen. Het probleem van de dollarschaarste is dus in wezen het vraagstuk van de nog niet in evenwicht gebrachte stroom van goederen en diensten over de Atlantische Oceaan.

Een evenwicht, dat niet steunt op compenserende goederenbewegingen, draagt steeds een enigermate kunstmatig en geforceerd karakter. De mogelijkheid bestaat zelfs, dat zij als een façade gaat werken, welke de materieel ongezonde situatie aan het oog onttrekt. In dit verband zou gewezen kunnen worden op de mislukking van de internationale credietverlening en schuldenregeling na de eerste wereldoorlog en — in het jongste verleden — op de in Juli 1946 door Amerika aan Engeland toegestane lening van \$ 3,75 milliard. Deze lening was binnen het jaar vrijwel geheel verbruikt zonder dat de Engelse betalingsbalans er beter aan toe was dan vóór de credietoperatie, waarvan men zulke hoge verwachtingen koesterde. Het is stellig een lichtpunt, dat onder de Marshallhulp een belangrijk deel van de invoer bij wijze van schenking zal worden verkregen. Deze gunstige wijze van financiering van het invoersaldo is bedoeld om een onproductieve en op de duur ondragelijke druk op de betalingsbalans te vermijden. Als zodanig is het zeker een uitkomst in een benarde situatie, maar een werkelijke oplossing is het natuurlijk niet, aangezien een (materieel) passieve betalingsbalans, die bestendig door giften in evenwicht moet worden gehouden, noch voor het gevende noch voor het ontvangende land vol te houden is.

Mag, gezien de onbestaanbaarheid van een blijvend passieve betalingsbalans, van het Europese herstelplan in dit opzicht verbetering worden verwacht?

Gaat men de voorwaarden na, welke in wijder verband voor de totstandkoming van een gezond evenwicht nodig zijn, te weten het wegnemen van de disharmonieën, welke de huidige wereldhuishouding vertoont, en opvoering van productie en van de handelsomzetten op regionaal en breder multilateraal plan, dan luidt de slotsom, dat de toekomst nog tamelijk wel in nevelen is gehuld. Men kan, een beschouwing van de detailvraagstukken ter zijde latende, slechts de hoop uitspreken, dat de ontwikkeling, die op gang is, zich in de goede richting zal blijven bewegen en niet ontijdig zal worden afgebroken. Een bijzonder hoopgevend aspect is, dat het hulpverleningsplan niet, zoals bij de na-oorlogse valutaplannen het geval was en in de organen van Bretton Woods nog duidelijk waarneembaar is, zich overgeeft aan de ijdele verwachting, dat alleen reeds door monetaire en financiële maatregelen een automatisch herstel van de evenwichtstoestand — in de trant van Hayek's *self-reversing effects of monetary changes* — zal optreden. Zonder de redresserende activiteit van de spontaan werkende krachten te onderschatten, is uit de ervaringen van het jongste verleden wel duidelijk

gebleken, door hoeveel factoren een louter op regulering van de geldomloop en de betalingsbalans gebaseerd spontaan evenwichtsherstel kan worden tegengewerkt. In de gegeven omstandigheden zijn deze factoren in overvloed aanwezig. Zowel in de weinig tot snelle aanpassing geneigde binnenlandse economische en sociale structuur, alsook extern in de gebrekkig uitgebalanceerde nationale prijsniveaux en wisselkoersverhoudingen zijn vele dispariteiten voorhanden, die eerst geleidelijk en niet door louter monetaire maatregelen kunnen worden overwonnen. Om evenwicht te krijgen, zullen dus eerst geordende grondslagen nationaal en internationaal tot stand moeten komen. Waar een automatisch werkend stelsel wel in staat is kleine en voorbijgaande afwijkingen te corrigeren, zal in een toestand van chronische en diepgaande verstoringen verstandige overheidsleiding en internationale samenwerking op alle gebieden van productie en export vóór de weg moeten effenen. De consequenties hiervan worden in het Marshallplan ten volle getrokken. Dat overschotlanden als de Verenigde Staten zich daarbij niet, zoals in het verleden, met een passieve rol tevreden stellen, maar de leiding nemen, is verheugend en van historische betekenis. Het zou een zinloze opgave zijn de volle last der aanpassing te leggen bij de deficitlanden, die daartoe wel het minst in staat zijn.

Het spreekt echter vanzelf, dat, gelet op de afhankelijke en in vele opzichten onzekere positie, waarin de deficitlanden zich geplaatst zien, hun belang meebrengt de stijgende binnenlandse productie in de eerste plaats aan te wenden tot vergroting van het exportvolume en eerst in de tweede plaats te denken aan verbetering van het consumptiepeil. Monetaire en financiële maatregelen kunnen de quantitative invoer- en investeringsmaatregelen, die hiertoe nodig blijven, werkzaam ondersteunen. In dit verband kunnen enkele vraagstukken slechts terloops worden aangeduid.

Van enkele zijden kon de opvatting worden vernomen, dat als direct gevolg van de Marshallhulp een deflatieproces te verwachten is, daar de betalingen, welke voor de ingevoerde goederen moeten worden verricht, tot een vermindering van de binnenlandse geldomloop leiden. Op zichzelf is dit niet juist. Het deflatoir effect van de zijde van het invoersurplus is onafhankelijk van de manier, waarop de invoer wordt gefinancierd. Het is onverschillig of zulks geschiedt door het aanspreken van de monetaire reserves van de centrale bank, dan wel door buitenlandse credieten en giften. Slechts in zoverre het Marshallplan de plaats inneemt van de op haar eind lopende liquidatie van Amerikaans effectenbezit en daarmee op één lijn te plaatsen buitenlandse kapitaalinvesteringen, kan van een additioneel deflatie-effect worden gesproken, nl. doordat eventuele *dissaving* door houders van dit bezit dan niet meer optreedt. Verder zal dit effect alleen in werking treden, wanneer door de omvang van de Marshallhulp de Europese landen hun invoer kunnen vergroten boven het niveau, waarop die anders zou staan zonder die hulp. Zulks zal echter, naar zich laat aanzien, in geen dele het geval zijn, immers de invoer van 1948 uit de dollargebieden is lager geprojecteerd dan het niveau van het voorafgaande jaar. In zekere zin zou men dus, ceteris paribus, van één verzwakking van het deflatoir effect kunnen spreken. Zulks zou echter de noodzakelijkheid van beperking van de relatief te grote binnenlandse geldcirculatie, gevolg van de na-oorlogse deficitfinanciering, des te urgenter maken. Indirect zal de Marshallhulp dus wel degelijk in deflatoire richting sturen en voorzover zulks het geval is, zal dit aan de verbetering van de exportpositie ten goede komen. Verder disinflatoir optreden, om het onaangename reminiscenties wekkende woord deflatie liever niet te noemen, zal eveneens binnenlandse vraag doen wegvallen en een tot vergroting van het exportvolume gunstige voorwaarde scheppen. Het is evenwel onzeker, welke ruimte tot expansie de exportmarkten in de naaste toekomst kunnen

bieden. Een werkelijk elastische exportmarkt, waaraan, in de veronderstelling van stijgende binnenlandse productiviteit, zeer belangrijke quanta kunnen worden toegevoegd zonder grote prijsdaling of wisselkoersdevaluatie, welke het nuttige effect voor de deviezenpositie weer neutraliseren, strookt weinig met de werkelijkheid. Ook andere vragen rijzen in dit verband. Moet de restrictie op het binnenlands verbruik worden ten uitvoer gelegd op quantitative controle dan wel door het laten oplopen van de prijzen bij gelijkblijvende inkomens (men denke aan de afschaffing van de zwaar op het overheidsbudget drukkende subsidies), hetzij door verlaging van inkomens bij ongeveer gelijkblijvende prijzen (budgetaire sanering uit anderen hoofde), dan wel door een evenwichtige combinatie van deze maatregelen?

Resumerend blijkt voldoende, dat de te volgen remedie nog geenszins duidelijk is en dat de tijd zal moeten leren, welke middelen tot oplossing van het dollarprobleem het beste zijn. In zijn reeds aangehaald artikel wekt Keynes op de toekomst niet al te somber in te zien. Zijn bemoedigend woord leent zich zeer goed tot besluit:

„We shall do well not to fear the future much. . . . We shall run more risk of jeopardising the future if we are influenced by indefinite fear based on trying to look ahead further than any one can see”.

Tilburg.

P. P. VAN BERKUM.

DE INTERNATIONALE TARWE- OVEREENKOMST VAN 6 MAART 1948.

Besprekingen, welke voor de oorlog reeds plaats vonden tussen verscheiden landen, die een aanzienlijk belang hadden bij de internationale tarwehandel, zijn gedurende de oorlog in kleiner verband voortgezet en zij hebben toen o.a. geleid tot de oprichting van een Internationale Tarwe Raad. In 1946 werd in die Raad ook Nederland opgenomen. Nadat in 1947 een conferentie was gehouden te Londen, die weinig opleverde, werd in het begin van 1948 weer een bijeenkomst gehouden te Washington met het doel een zekere mate van stabilisatie der tarweprijzen tot stand te brengen. Aan deze buitengewone zitting van de Tarwe Raad hebben 37 landen deelgenomen, waaronder zich van de grote exportlanden Australië, Argentinië, Canada en de Verenigde Staten van Amerika bevonden. Er werd overeenstemming verkregen over een tarwe-overeenkomst, die door alle vertegenwoordigende landen getekend is, behalve door Argentinië.

Op 27 Mei jl. is bij de Tweede Kamer een wetsontwerp ingediend ter goedkeuring van deze overeenkomst. Toen over haar inhoud kort na de ondertekening in Maart 1948 het een en ander bekend werd, zijn daarover in de Nederlandse pers enige beschouwingen verschenen. Daar toen echter de volledige tekst van de Tarwe-Overeenkomst nog niet bekend was, moesten in die beschouwingen verschillende vragen onbeantwoord worden gelaten en daarom bestaat er, nu bij het wetsontwerp de gehele tekst van de Overeenkomst is gevoegd, aanleiding om op de inhoud daarvan wat nader in te gaan.

De Internationale Tarwe-Overeenkomst tracht de meerder stabilisatie van de tarweprijzen te verkrijgen door vaststelling van een maximum- en een minimumprijs, waartussen in de internationale handel de marktprijzen zich in de eerstvolgende jaren zullen bewegen. Het heeft veel moeite gekost om, het over die maximum- en minimumprijzen eens te worden. Het maximum zou namelijk moeten komen te liggen beneden het hoge prijspeil, dat in de uitvoerlanden sedert de oorlog is ontstaan, en het ligt voor de hand, dat het niet gemakkelijk is geweest om daarover overeenstemming te verkrijgen tussen de uitvoeren de invoerlanden. Tenslotte is men het eens geworden over een maximumprijs voor de jaren 1948/49 tot en met 1952/53 van 2 Canadese dollars per bushel (60 Engelse

ponden) voor no. 1 Manitoba Northern Tarwe (officiële omschrijving van één der beste Canadese tarwesorten), geleverd te Fort William of Port Arthur aan Lake Superior).

De Overeenkomst bevat nauwkeurige bepalingen omtrent de voor andere tarwesorten uit Canada, Australië, en de Verenigde Staten geldende equivalenten van deze basisprijs. Op eenvoudige wijze is er daarbij ook rekening mee gehouden, dat bepaalde landen, die wegens verschil in transportkosten gunstiger liggen ten opzichte van sommige exportgebieden dan ten aanzien van andere, bij het dekken van hun invoerbehoefte daarvan geen nadeel ondervinden en dus alle invoerlanden de tarwe zoveel mogelijk tot hetzelfde prijspeil kunnen betrekken.

Voor de minimumprijzen is een dalende schaal aangenomen, welke voor 1948/49 begint met \$ 1,50 en, met jaarlijkse verminderingen van 10 dollarscents, voor 1952/53 eindigt op \$ 1,10.

Begrijpelijkerwijze is de bedoeling van de Tarwe-Overeenkomst niet, dat zij minima en maxima voorschrijft voor de interne prijsbeweging in de productielanden. Zij tracht echter het gestelde doel te bevorderen door middel van wederzijdse garanties, welke de uitvoeren de invoerlanden tegenover elkaar op zich hebben genomen.

Voor elk der invoerlanden is namelijk een jaarlijkse hoeveelheid tarwe vastgesteld, die zij voor niet minder dan de minimumprijs garanderen af te nemen, terwijl de uitvoerlanden op zich hebben genomen, die hoeveelheden te zullen leveren voor niet meer dan de maximumprijs. Zolang de prijzen, waartoe de invoerlanden tarwe kunnen kopen, zich tussen de beide grenzen bewegen, oefent dus de Tarwe-Overeenkomst geen invloed uit. Zodra echter tot hoogstens de maximumprijs geen aankopen meer mogelijk zijn, hebben de invoerlanden het recht verdere levering tot de maximumprijs te eisen. Omgekeerd hebben de uitvoerlanden, wanneer het prijspeil beneden de minimumprijs daalt, het recht om van de invoerlanden afname tot de minimumprijs te eisen.

Hiermee wordt dus voor de invoerlanden verkregen, dat zij hun importbehoefte kunnen dekken tot een als redelijk beschouwde prijs, waartegenover de uitvoerlanden de zekerheid verkrijgen van afzetmogelijkheden voor hun tarwe op een prijspeil, dat niet, zoals in de vooroorlogse crisisjaren wel is voorgekomen, zeer ver beneden de laagst mogelijke productiekosten ligt. Indien de Tarwe-Overeenkomst er werkelijk toe zou leiden, dat op deze wijze de heftige prijsschommelingen, waarvan wij voor en na de oorlog getuige zijn geweest, vermeden worden, dan zou daarmee inderdaad een belangrijke oorzaak van economische onrust verdwenen zijn.

Tot de onderdelen van de Tarwe-Overeenkomst, die onze bijzondere aandacht verdienen, behoort natuurlijk de omvang der door Nederland gegarandeerde aankopshoeveelheid. Deze bedraagt voor elk der vijf jaren, waarvoor de overeenkomst geldt, 835.000 ton, waarin begrepen 85.000 ton voor Indonesië, Suriname en de Ned. Antillen.

Volgens de Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp bedroeg de Nederlandse tarwe-invoer gedurende de jaren 1934/38, gemiddeld 690.000 ton per jaar en berekent de Regering onze jaarlijkse importbehoefte voor de komende jaren op 950.000 tot een miljoen ton, uitgaande van de intussen ingetreden toegenomen en dezelfde tarweverbruik per hoofd als in die vooroorlogse jaren. Die schatting lijkt wel zeer hoog, want zij overtreft met ruim 40 pCt de gemiddelde jaarinvoer van 1934/38 en zoveel is de bevolking natuurlijk lang niet gestegen.

De Memorie van Toelichting bevat wel enkele opmerkingen over de berekening van deze invoerbehoefte, maar een duidelijk inzicht verkrijgt men daardoor niet en nadere inlichtingen zouden wel wenselijk zijn.

Heeft de Regering alleen de menselijke consumptie als basis genomen van haar berekening en hoe komt zij dan tot die grote hoeveelheid? Of is zij er misschien van uitgegaan, dat er evenals vroeger zeer meer tarwe dan nu

het geval is, gebruikt zal worden als veevoeder, waarin dan misschien de verklaring zou liggen van het hoge invoercijfer der komende jaren? En moet worden aangenomen, dat rogge niet meer zal behoren tot de grondstoffen van het brood? Zo ja, dan zou het interessants zijn, te vernemen, of dat niet leiden zal tot een overschot van rogge en hoe de Regering zich daarvan dan de afzet denkt.

De hoge schatting van, de invoerbehoefte aan tarwe in de komende jaren is een belangrijke zaak. Weliswaar immers moet de overeenkomst ons de zekerheid verschaffen, dat wij voor Nederland 750.000 ton tarwe kunnen krijgen voor ten hoogste \$ 2, maar daartegenover staat, dat wij ook gedurende 5 jaren gedwongen kunnen worden, die hoeveelheid af te nemen voor de dalende minimumprijs van \$ 1,50 tot \$ 1,10.

- Ongetwijfeld nu moet gerekend worden met de mogelijkheid, dat in de loop der vijf jaren Rusland en enkele andere Oosteuropese landen als Roemenië, Polen en misschien Hongarije hun aloude export van tarwe zullen hervatten. Die uitbreiding van het aanbod kan leiden tot prijsdaling en wanneer de tegenover Australië, Canada en de Verenigde Staten gegarandeerde 750.000 ton onze totale invoerbehoefte nabijkomen, zou het ons wel eens erg kunnen spijten, van deze nieuwe gelegenheid niet te kunnen profiteren. Hetzelfde kan gezegd worden ten aanzien van Argentinië, dat aan de Tarwe-Overeenkomst niet meedoet en toch steeds veel tarwe pleegt te exporteren (en uit welk land wij gedurende vele jaren steeds grote hoeveelheden hebben gekocht). Wanneer de drie uitvoerlanden der overeenkomst ons verplichten, de 750.000 ton ten volle af te nemen, en wij verder weinig tarwe nodig hebben, kon het voor Nederland, ook uit overwegingen, die geen betrekking hebben op de prijzen, waartoe uit Argentinië en Oost-Europa kan worden gekocht, wel eens zeer hinderlijk en onaangenaam worden, dat wij op het aanbod uit die landen niet of slechts voor kleine hoeveelheden kunnen ingaan. En de kans daarop neemt toe, naarmate de gegarandeerde hoeveelheid de totale invoerbehoefte meer benadert. Ook daarom is het van zoveel belang te weten, hoe de Regering tot haar berekening gekomen is.

Zo heeft dus het verlenen der garantie en daarmee de gehele overeenkomst min of meer een speculatief karakter. Enerzijds een belangrijke mate van zekerheid, dat wij voldoende tarwe uit de drie deelnemende uitvoerlanden kunnen betrekken tot prijzen, die het gestelde maximum niet overtreffen; anderzijds het risico, dat wij van aanbod uit andere uitvoerlanden, eventueel zelfs beneden de minimumprijzen niet of in onvoldoende mate gebruik kunnen maken, hetgeen voor de handel met laatstgenoemde landen bezwaren kan opleveren. Daarbij bedenke men, dat het voor ons land van zoveel belang is, de handel met die landen uit te breiden, en beperking van de aankoopmogelijkheden zou daaraan weinig bevorderlijk zijn.

Wel opent de overeenkomst de mogelijkheid, dat in enkele gevallen de Tarwe Raad aan aangesloten landen toestaat om de garantie niet volledig na te komen. Redenen van handelspolitiek kunnen daarvoor echter niet de basis vormen. Aan invoerlanden kan de bedoelde toestemming worden verleend, als dat voor de bescherming van zijn betalingsbalans of monetaire reserves nodig is; aan uitvoerlanden in geval van een onvoldoende oogst.

Belangrijk is voorts de verplichting tot voorraadvorming.

Voor de uitvoerlanden geldt in de eerste plaats het voorschift, dat zij aan het einde van hun oogstjaar een zekere voorraad van de oude oogst (carry over) moeten overhouden. Die verplichte carry over bedraagt voor Australië 25 miljoen bushels, voor Canada 70 miljoen bushels (waarin de op de boerderijen aanwezige voorraden niet zijn begrepen) en voor de Verenigde Staten 170 miljoen bushels (met inbegrip van de voorraden op de boerderijen). Daarnaast zijn uitvoer- en invoerlanden, wanneer de wereldmarkt daalt beneden de minimumprijs, verplicht

stabilisatiereserves te vormen ten bedrage van 10 pCt der gegarandeerde hoeveelheden. Voor de invoerlanden gaat deze verplichting echter eerst in, wanneer de uitvoerlanden er aan hebben voldaan.

De voorraad van deze voorraden en reserves kan een waardevolle bijdrage leveren tot de prijsstabilisatie, maar aanbiedingen van tarwe uit Argentinië en Oost-Europa kunnen daar gemakkelijk roet in het eten gooien, evenals overigens die landen, aan de Tarwe-Overeenkomst wel eens, opzettelijk of ondanks zichzelf, haar kracht konden ontnemen. Daarin ligt echter geen juist argument tegen het tot stand komen der overeenkomst. Met de stabilisatie der tarweprijzen zijn zeer grote belangen gemoeid en iedere ernstige poging om haar met kans op succes te bevorderen, verdient daarom onze instemming.

Het bovenstaande is geen volledige beschrijving van de inhoud der Internationale Tarwe-Overeenkomst. Zij bevat nog bepalingen over de vanaf het derde jaar intredende mogelijkheid tot wijziging der prijzen, over de taak van de Raad, over de mogelijkheid van aankopen door en leveranties aan de invoerlanden boven de gegarandeerde hoeveelheden, de mogelijkheid van levering tegen speciale prijzen ter uitvoering van door de Voedsel- en Landbouw-Organisatie der Verenigde Naties (de F.A.O.) goedgekeurde bijzondere voedselprogramma's en omtrent enkele andere punten. Nadere bespreking daarvan zou echter te veel ruimte vergen en ter verkrijging van een inzicht in de betekenis van de overeenkomst alsmede in de waarde, welke zij mogelijk voor de wereldeconomie kan verkrijgen, is dat bovendien niet nodig. In de vooroorlogse crisisjaren hebben wij maar al te goed gezien, welk een grote invloed de loop der tarweprijzen kan oefenen op het wel en wee van het gehele agrarische productie-apparaat en daarmee indirect op de gehele economische ontwikkeling en het welvaartspeil der volken. Daarom verdient de Internationale Tarwe-Overeenkomst ons aller belangstelling, al valt het te betreuren, dat enige belangrijke en gehoudene daarmee zekere gevaren voor het welslagen der overeenkomst te weeg brengen.

Rotterdam.

JAN SCHILTHUIS.

CENTRALISATIE OF DECENTRALISATIE IN HET LUCHTVERKEER:

Ondanks het feit, dat de Regering in April jl. definitief het besluit heeft genomen het project voor een centrale luchthaven in West-Nederland (Burgerveen) te verwerpen en haar goedkeuring te hechten aan het uitbreidingsplan voor Schiphol en aan de uitvoering van het project voor een Rotterdamse luchthaven, blijkt het veelzijdige vliegveldvraagstuk nog geëenzins aan actualiteit te hebben ingeboet. Immers, na het genoemde Regeringsbesluit heeft men zich van verschillende zijden beijverd toch nog andere kanten van het probleem naar voren te brengen en voorstellen te doen, waarbij de juistheid van het zojuist genomen besluit op z'n minst in twijfel getrokken wordt.

Het kernpunt van alle strijdvrage is wel de kwestie centralisatie of decentralisatie. In de richting van centralisatie is enige weken geleden een origineel, zeer vergaand denkbeeld geopperd door Ir. A. Plate¹⁾: een centrale Benelux-luchthaven in Noord-Brabant als poort van het transoceanische luchtverkeer naar en van het Europees continent. Deze in groot verband centraal gelegen luchthaven zou door haar talrijke en frequente aansluitingen tevens in hoge mate de belangen dienen van de grote steden in Nederland en België, wellicht zelfs in West-Duitsland. Dit denkbeeld, dat wel een zeer sterke

¹⁾ Zie artikel in „E.-S.B.” van 26 Mei 1948.

toepassing van het centralisatie beginsel inhoudt, maakt toetsing van dit beginsel wel zeer belangrijk ²⁾.

Intercontinentaal en continentaal luchtverkeer.

Dat voor het intercontinentale luchtverkeer centralisatie op enkele knooppunten een noodzakelijke vereiste vormt, daarover zal wel geen verschil van mening bestaan. Hoever deze centralisatie moet gaan is een kwestie van uitvoering en van aanpassing aan toekomstige ontwikkeling van verkeer en verkeersmiddelen.

Eerst bij de beschouwing van het continentale verkeer rijst de strijdvraag. Eenvoudige oplossing, in de richting van centralisatie, vindt deze voor hen, die menen, dat het intercontinentale verkeer evenzeer zijn voortzetting vindt in het continentale als omgekeerd en dat er geen wezenlijk verschil tussen beide bestaat. Alzo het bekende K.L.M.-rapport voor Burgerveen en het betoog van Ir. Plate. Bij deze wijze van voorstellen ziet men over het hoofd, dat verreweg het merendeel der op continentale lijnen vervoerde reizigers, zowel hier in Europa als in de V.S., op hun continent blijven en eenvoudig geen enkel belang hebben bij een aankomst op een grote luchthaven, vanwaar weliswaar intercontinentale lijndiensten starten, maar waar men ondertussen nog ver van zijn reisdoel verwijderd is. Dit zeer grote aantal onfortuinlijke reizigers zal zich dan door middel van autobussen, treinen, helioplanen e.d. naar de diverse steden moeten begeven. Het spreekt van zelf, dat indien deze reizigers, die de grote massa van het continentale vervoer uitmaken, rechtstreeks van bijv. Praag naar Rotterdam of Brussel kunnen vliegen in plaats van naar één centrale Benelux-luchthaven, zij een aanzienlijke hoeveelheid van hun tijd, geld en humeur zullen besparen.

Daarnaast is er inderdaad een minderheid der continentale reizigers, die *wel* aansluiting op het intercontinentale net moet hebben. Aangezien echter de lange lijnen veel minder frequent zijn, zal met enkele aansluitingen kunnen worden volstaan.

Men zou de relatie tussen continentaal en intercontinentaal luchtverkeer enigszins kunnen vergelijken met het beeld van het verkeer in een grote stad (locaal) ten opzichte van het treinvervoer (interlocaal). Gesteld dat de stad een uitgebreid tramnet bezit; alsmede een Centraal Station, dan zullen tram en trein natuurlijk in zekere mate aansluiting op elkaar moeten hebben, maar het zou onjuist zijn het tramnet te beschouwen als het aan- en afvoernet der spoorwegen en daarnaar de tramlijnen aan te leggen. De grote massa der tramreizigers blijft in de stad; het is ongewenst al deze mensen langs het Centraal Station te laten rijden wanneer rechtstreekse verbindingen tussen bepaalde delen der stad mogelijk zijn.

Terugkerende naar de luchtvaart zou ik nog op enkele andere factoren willen wijzen. Een persoon, die een lange afstand moet reizen, laat ons zeggen van West-Europa naar Zuid-Amerika; zal niet zo gevoelig zijn voor snelle aansluitingen als degene die op een korter, continentaal, traject het vliegtuig boven andere vervoersmiddelen verkozen heeft. De continentale reiziger voelt dus een zeker tijdsverlies of een omweg (door te veel centralisatie) veel sterker dan een wereldreiziger, die een uurtje wacht op een aansluiting naar een ander werelddeel. . . . Tenslotte doet men een reis naar Zuid-Amerika niet iedere dag, maar de continentale lijnen kennen reeds talrijke „vaste klanten”. Op de intercontinentale lijnen concurreert het vliegtuig tegen het schip, op de continentale tegen Pullman en auto. Daardoor zijn de korte lijnen economisch veel „gevoeliger”, zodat sterke centralisatie nadelige gevolgen kan hebben.

²⁾ In dit artikel wordt in hoofdzaak ingegaan op de relatie tussen het continentaal en het intercontinentaal luchtverkeer gezien in het kader der decentralisatie. Voor andere aspecten, zoals o.a. de specialisatie en de arbeidsverdeling der luchthavens, zie men de brochure J. Keuken: „Luchthaven Rotterdam”, uitgave v.h. Gewestelijk Comité Luchthaven Rotterdam, 1948.

De betekenis der frequentie.

Door de voorstanders van centralisatie wordt, terecht, gewezen op het voordeel van een hogere frequentie. Wellicht is dit voordeel het sterkste argument voor centralisatie; een nadere beschouwing van enkele aspecten hiervan is dan ook van betekenis.

Stel, om een zuiver *theoretisch* voorbeeld te gebruiken, dat van een vliegveld bij de stad A om de 3 uur een vliegtuig naar X vertrekt. Wanneer de bewoners van A echter gebruik zouden maken van een slechts op iets grotere afstand liggende centrale luchthaven (in gezamenlijk gebruik met de stad B, die overigens ook om de 3 uur naar X vliegt), dan zouden zij iedere $1\frac{1}{2}$ uur kunnen vertrekken. Om de centrale luchthaven te bereiken moet men echter 30 minuten langer reizen vanuit A dan in het geval dat de bewoners van A gebruik zouden maken van hun lokale luchthaven.

Wanneer nu de bewoners van A gebruik maken van hun lokale vliegveld is de gemiddelde theoretische wachttijd $1\frac{1}{2}$ uur = 90 min. Maken zij gebruik van de centrale luchthaven dan is deze tijd 45 min. + de extra reistijd van 30 min. = 75 min. De centrale luchthaven is dus in het voordeel.

Stel nu, dat enkele jaren later het totale luchtverkeer tussen A en B enerzijds en X anderzijds verdubbeld is. Vanuit de lokale vliegvelden van A en B zou men nu iedere $1\frac{1}{2}$ uur kunnen starten, terwijl in het geval van een gemeenschappelijke centrale luchthaven iedere 3 kwartier een machine naar X zou vertrekken. Wanneer A nu gebruik maakt van zijn lokale haven, dan is de gemiddelde wachttijd 45 min., maar bij gebruik van de centrale luchthaven is deze $22\frac{1}{2}$ min. + de constant gebleven extra reistijd van 30 min. = $52\frac{1}{2}$ min. De centrale luchthaven blijkt hierbij in het nadeel!

Uit dit overigens zeer simplistische voorbeeld moge echter duidelijk blijken, dat, naarmate het luchtverkeer toeneemt, het eventuele frequentievoordeel van de centrale luchthaven snel vermindert en spoedig zelfs omslaat in een nadeel. Daarbij komt nog, dat de geografische afstand, welke bij gebruik van een centrale luchthaven overbrugd moet worden, in het algemeen groter is dan in het geval van rechtstreekse luchtlijnen (A—X en B—X). De vervoerskosten zijn dan ook hoger.

Laat ons thans trachten nog enkele *practische* aspecten van de frequentie te belichten. Het blijkt, dat de frequentie haar grootste betekenis heeft op korte trajecten, waarbij een dienstregeling niet van te voren geraadpleegd wordt (métro, tram, bus e.d.) De gemiddelde wachttijd zal dan de helft van het frequentie-interval bedragen (zoals in bovenstaand voorbeeld is toegepast), en hoe korter dus de intervallen zijn, hoe korter ook de wachttijden.

Bij grotere afstanden (trein) wordt de dienstregeling reeds een belangrijk element in de tijdcalculatie van de reiziger, waardoor de gemiddelde wachttijd niet meer gelijk blijft aan de halve frequentie-interval, maar aanmerkelijk *korter*. Voor nog langere trajecten, bijv. naar het buitenland (Pullman), waarbij bovendien nog lang van te voren plaats besproken moet worden, is de directe betekenis der frequentie nog maar zeer gering. Bezien wij de luchtvaart vanuit dit standpunt, dan blijkt weldra, dat de betekenis van de frequentie, zoals die voorgesteld wordt bij de pleidooien voor centralisatie, enigszins te hoog is aangeslagen.

De praktijk leert dan ook, dat directe verbindingen veelal méér passagiers aantrekken dan indirecte verbindingen met eventueel hogere frequentie.

Rechtstreekse verbindingen.

Wat leert de praktijk van het luchtverkeer nu wat betreft de directe luchtverbindingen en de daarmee samenhangende decentralisatie? Is in het beeld van de Europese luchtlijnen juist niet een centralisatietendenz

te zien, waarbij het luchtverkeer over enkele grote centra wordt geleid?

Inderdaad zien wij in het Europese luchtnet een duidelijke concentratie op een beperkt aantal knooppunten. Maar naast deze grote knooppunten zien wij de laatste tijd steeds meer luchtlijnen ontstaan, die deze verkeerscentra links, of beter gezegd: onder zich laten liggen en *direct* zonder tussenlanding naar hun doel vliegen. Op deze wijze worden talrijke steden rechtstreeks en non-stop met elkaar verbonden.

Er zijn verschillende redenen voor het ontstaan van deze directe lijnen aan te geven. In de eerste plaats zullen, naarmate de luchtvaart groeit en goedkoper en meer populair wordt, rechtstreekse verbindingen tussen steden mogelijk worden voor regelmatig commerciële exploitatie. Voorts is het de verbeterde techniek, die het mogelijk maakt non-stop grote afstanden te vliegen. Wanneer men 15 jaar geleden nog van Londen via Amsterdam, Hamburg en Kopenhagen naar Stockholm vloog, dan doet men dat thans rechtstreeks: Londen—Stockholm. Dat wil dus zeggen, dat op vele grote luchthavens in de toekomst het transitoverkeer aanmerkelijk zal verminderen. Centra als Shannon en Prestwick, twee bijzonder belangrijke knooppunten, zullen eveneens aan betekenis gaan inboeten wanneer tussen de Amerikaanse en Europese steden direct en zonder tussenlanding zal worden gevlogen. Air France opende onlangs een regelmatige non-stop dienst Parijs—New York, terwijl zij vroeger via Shannon en Newfoundland vloog.

Enkele voorbeelden van decentralisatie en van niet via een „centrum” lopende rechtstreekse luchtverbindingen, dat op vele grote luchthavens in Europa gevlogen worden, mogen hier volgen.

Vóór 1940 gingen er in Zwitserland stemmen op voor een „Zentralflughafen”. Het jaar 1948 geeft een zuiver gedecentraliseerd beeld te zien voor de drie Zwitserse steden. Zürich, Genève en Bazel zijn alle drie d.m.v. directe luchtlijnen met het buitenland verbonden, o.a. één- of twee-maal daags naar en van Amsterdam. Zürich heeft weliswaar het leeuwenaandeel der internationale Europese lijnen, maar Genève heeft daarentegen weer de T.W.A.-lijn New York—Parijs—Genève—Midden Oosten, en diensten als Amsterdam—Genève—Madrid—Lissabon en Amsterdam—Genève—Rome (K.L.M.). Frankrijk heeft inderdaad Parijs en Marseille als voornaamste knooppunten (zij zijn het ook economisch!), maar er zijn ook diensten als Toulouse—Lissabon, Toulouse—Dakar, Nice—Londen, Lille—Manchester, Deauville—Londen e.a. In Scandinavië hebben kleinere steden als Aalborg, Malmö, Gothenburg, Bergen en Christaansand direct internationale verbindingen.

Voorts wil ik nog enige zeer sprekende voorbeelden noemen uit onze eigen sfeer. In de K.L.M.-zomerdienst zien wij namelijk een opmerkelijk staaltje van decentralisatie door de inschakeling van Eindhoven in het internationale verkeer. Veelal dagelijks worden de volgende trajecten gevlogen: Eindhoven—Londen, Eindhoven—Zürich, Eindhoven—Bazel/Muhlhouse, Londen—Eindhoven—Frankfurt—München. Eindhoven heeft Antwerpen internationale verbindingen, en van Luik uit kan men iedere dag met de Sabena naar Parijs vliegen.

Er zijn nog talrijke voorbeelden van decentralisatie in Europa te vinden, om nu nog niet te spreken van de Verenigde Staten, waar men het luchthavenvraagstuk uitentree heeft bestudeerd.

Het belang en de toekomst der continentale luchtlijnen.

Over het algemeen zullen de luchtvaartmaatschappijen de korte continentale lijnen minder hoog in waarde aanslaan dan de intercontinentale. Deze laatste immers hebben niet alleen een grote propagandistische waarde voor het land, waar de maatschappij gevestigd is, zij zijn tevens de *money-makers* in de luchtvaart. Dit leidt ertoe,

dat men veelal geneigd is, het intercontinentaal verkeer boven het continentaal verkeer te stellen.

Bezien wij echter deze zaak in het kader van de luchthavenontwikkeling, dan ligt de zaak geheel anders. Een toeneming van het aantal reizigers op continentale lijnen, hetgeen ook het aantal vliegtuigbewegingen vergroot, is voor de drukte van de luchthaven van even grote betekenis als de toeneming van een gelijk aantal intercontinentale passagiers. T.a.v. de capaciteit is het probleem der korte lijnen dus wel degelijk van belang. Het verslag van Schiphol over het jaar 1947 vermeldt aan intercontinentale reizigers 31.604, en aan reizigers in Nederland en Europa 197.973 personen; dat is dus een verhouding van ruim 1 : 6. Wanneer dus de toekomst een grote toeneming van continentale reizigers te zien zou geven, zou het van belang zijn deze stroom te decentraliseren over meer dan één luchthaven, omdat hierdoor een hogere graad van *veiligheid* en van *efficiency* zal kunnen worden bereikt dan op één centrale luchthaven.

Is in de toekomst een dergelijke groei op de korte lijnen te verwachten? Teneinde deze vraag te kunnen beantwoorden is het interessant de resultaten na te gaan van een onlangs in „Vliegwereld” gepubliceerd onderzoek van de heer Björkman, die verbonden is aan de afdeling Planning en Wetenschappelijk Onderzoek der Scandinavian Airlines System. Volgens de heer Björkman was het reizigersvervoer in 1947 als volgt over de verkeersmiddelen verdeeld:

Afstand:	vliegtuig	schip	Ing. trein
meer dan 4.000 km	40	45	15
van 1.600—4.000 km	25	30	44
van 800—1.600 km	10	16	72
Voor 1955 is de verwachting als volgt:			
meer dan 4.000 km	60	30	10
van 1.600—4.000 km	45	18	36
van 800—1.600 km	25	10	63
Voor 1965 verwacht de heer Björkman tenslotte:			
meer dan 4.000 km	82	16	2
van 1.600—4.000 km	70	8	20
van 800—1.600 km	50	5	41

Uit deze verhoudingscijfers valt voor ons doel veel op te maken. In de eerste plaats zien wij, hoe over het geheel genomen het aandeel van het vliegtuig in het totale vervoer toeneemt ten koste van trein en boot. Belangrijker is echter het volgende:

De groei van de intercontinentale lijnen (meer dan 4.000 km) ziet men gestadig toenemen; in 1965 zijn zij ruim 2 maal zo belangrijk als in 1947. De groei van de continentale lijnen (800—1.600 km) blijkt echter in verhouding het snelste te gaan; in 1955 is de betekenis van deze categorie reeds 2½ maal zo groot als in 1947, terwijl de heer Björkman voor 1965 een 5 maal zo belangrijk verkeer voorspelt! Dat wil dus zeggen, dat het aandeel van continentale passagiers op onze luchthavens progressief toeneemt t.o.v. de intercontinentale reizigers; de verhouding, die in 1947 als 1 : 6 was, zal dus in de toekomst steeds meer ten voordele van de continentale luchtlijnen uitvallen. Wat dit betekent voor de luchthavens, moge ik nu wel als bekend veronderstellen.

Conclusie.

Uit de bovenstaande uiteenzettingen kan de conclusie worden getrokken, dat een belangrijk centrum van internationale bedrijvigheid zijn functie niet naar behoren kan vervullen zonder een nabije luchthaven voor het directe verkeer met die centra, waarmee de regelmatige relaties onderhoudt. Dit directe continentale verkeer is van grotere omvang dan het intercontinentale op lange afstand en het is er grotendeels onafhankelijk van. In hoeverre de nabije luchthavens aansluiting behoeft op een centraal knooppunt van het verre luchtverkeer is een vraag, die de behoefte aan rechtstreekse continentale luchtverbindingen niet raakt. Voor deze rechtstreekse continen-

tale verbindingen is de nabijheid van het vliegveld van het hoogste belang.

In dit licht gezien zal de Luchthaven Rotterdam zonder enige twijfel in het toekomstige commerciële luchtverkeer op haar plaats zijn.

Zeist.

J. KREIKEN.

HET DISTRIBUTIEVRAAGSTUK IN DE INTERNATIONALE KAMER VAN KOOPHANDEL (I).

Inleiding.

Het voornemen van de Nederlandse Organisatie voor de Internationale Kamer van Koophandel tezamen met het Nederlands Instituut voor Efficiency over te gaan tot de wederinstelling van een landelijke studiec ommissie voor distributievraagstukken vormt een gereede aanleiding tot het geven van een overzicht van de door de Internationale Kamer tot dusverre op dit terrein ontwikkelde activiteit in het algemeen. En dit temeer, aangezien bedoeld initiatief van de Nederlandse Organisatie een symptoom vormt van de op een aanzienlijk ruimer terrein te onderkennen hernieuwde aandacht voor de vele problemen, welke men sedert enige decennia tezamen als „het distributievraagstuk” pleegt aan te duiden. Met terzijdestelling, althans voorlopig, van de bijzondere aspecten van dit onderzoeksobject zou men de daarbij voor ogen staande probleemstelling kunnen omschrijven als de bestudering van de factoren, welke invloed uitoefenen op de grootte van de niet als een offer aan de voortbrenging in technische zin te beschouwen elementen van de eindprijzen van verbruiks goederen, alsmede het zoeken naar middelen; welke aan de verlaging dier quote bevorderlijk kunnen zijn. Een omschrijving, welke overigens — het zij hier om de geenszins ondenkbare critiek van theoretische zijde te voorkomen reeds van te voren opgemerkt — geenszins streng wetenschappelijke pretenties heeft, doch slechts bedoelt een werkschema voor de praktijk te bieden.

Hoe zeer daaraan als inleiding tot de verder volgende beschouwingen behoefte bestaat, springt reeds aanstonds in het oog, indien men zich rekenschap geeft van de nog zeer vaak aan het licht tredende misvatting — en zulks doet zich waarlijk niet alleen voor bij niet economisch geschoolden! — als zou distributie in dit verband in de zin van rantsoenering dienen te worden opgevat. De onjuistheid van deze veronderstelling moge, voorzover zulks op deze plaats nog nodig is, worden geïllustreerd met de omstandigheid dat de Internationale Kamer thans reeds ruim 16 jaar aan deze vraagstukken haar aandacht wijdt, om nog te zwijgen van de uitvoerige literatuur terzake, welke reeds ten tijde van de „economy of plenty” het licht zag. Inmiddels zal er nog gelegenheid zijn een nauw verband aan te tonen tussen de recente symptomen van een versterkt streven naar een betere distributiestructuur ener- en de nog op velerlei gebied aan de dag tredende schaarste anderzijds.

Historie.

Binnen het kader van de I.K.K. kwam het distributievraagstuk, na reeds een punt van onderzoek in enige „Nationale Comité's” (de landelijke secties dier Kamer) te hebben uitgemaakt, het eerst voor het internationale forum ten tijde van haar VIe Congres, gehouden te Washington van 4 tot 9 Mei 1931, waar de fundamenteen werden gelegd voor een groots en omvangrijk bouwwerk, waaraan — de beeldspraak moge vergeving vinden — sedertdien behoudens de onderbreking gedurende de tweede wereldoorlog voortdurend is verder gearbeid. Vermelding verdient daarbij met name het belangrijke aandeel, dat in die aanvangsperiode het zgn. Europe-United States of America Committee in het op ons terrein verrichte werk heeft gehad, tot uiting gekomen o.a. in de uitgave

in hetzelfde jaar van een rapport „Trends in Organization and Methods of Distribution in the two Areas”. Het was mede naar aanleiding van dit geschrift dat werd overgegaan tot de instelling van een commissie ter bestudering van het distributievraagstuk, later meer bekend geworden als de B.I.P.E.D. (Bureau International pour l'Etude de la Distribution). De commissie vergaderde voor de eerste maal op 25 en 26 Mei 1932. In de geformuleerde doelstelling kwamen twee elementen tot uitdrukking: ten eerste het zelf verzamelen van feitenmateriaal, alsmede het bevorderen van onderzoekingswerk op dit gebied; ten tweede het voeren van propaganda voor verbeterde distributiemethoden. Van de aanvang af wist men zich de medewerking te verzekeren van erkende specialisten op het bestreken gebied uit de in de I.K.K. samenwerkende landen. Daarenboven werd, na het te verrichten werk over enige secties te hebben verdeeld, tot de „Nationale Comité's” het verzoek gericht nationale werkkommissies voor distributievraagstukken in te stellen, welke landelijk alle ontwikkelde activiteit zouden dienen te coördineren.

Er steekt zeker geen overdrijving in, indien men deze gebeurtenissen historische betekenis toekent. Voor het eerst immers werd in een internationaal milieu de vitale betekenis van het distributieprobleem in het licht gesteld onder speciale vermelding van zijn sociaal belang. Nimmer ook waren op een dergelijke schaal door handel en industrie initiatieven genomen ter verbetering van de distributiemethoden. En het zou hierbij niet blijven! Alvorens in vogelvucht een overzicht te geven van de ten deze door de I.K.K. ontwikkelde activiteit in de latere jaren moge hier de definitie van het begrip distributie vermelding vinden, zoals deze tijdens het congres van Washington werd aanvaard:

„The various activities and processes involved between the production of goods in final form for use and their delivery to and acceptance by consumers”.

Deze omschrijving zou, zoals nader zal worden toegelicht, in Februari 1948 het onderwerp van een geanimeerde gedachtenwisseling uitmaken tijdens de eerste na-oorlogse bijeenkomst van het „Committee on Distribution”.

Tijdens geen enkele der twee-jaarlijkse congressen (Wenen 1933, Parijs 1935, Berlijn 1937, Kopenhagen 1939) ontbrak het distributieprobleem op de agenda. Het zou werkelijk te ver voeren op deze plaats in bijzonderheden in te gaan op de vele uiterst belangwekkende gedachtenwisselingen, welke aan het onderhavige vraagstuk waren gewijd, de aanvaarde resoluties, dan wel de terzake uitgebrachte rapporten. Wat laatstbedoelde betreft, zij vermeld, dat deze in de loop der jaren dermate talrijk zijn geworden, dat daarmede een behoorlijke boekenkast gevuld zou kunnen worden. Ten einde een ruw denkbeeld te kunnen vormen van het bestreken werkteerrein doen wij een greep uit de vele tientallen brochures en rapporten, waarbij blijkt, dat deze o.a. betreffen: de structuur van het distributie-apparaat, distributie- en bedrijfskostenstatistieken (meer in het bijzonder vergelijkende kostenstatistieken), marktonderzoek, coöperatieve beweging, gemeenschappelijke inkoop, vakopleiding, rationalisatie in het kleinbedrijf en vele andere.

Vooraanstaande figuren waren in dit onderzoek betrokken, van wie o.a. speciale vermelding verdienen: Sir Francis Goodenough (Engeland), eerste voorzitter van de Internationale Distributie Commissie, Menken (Engeland), Prof. Julius Hirsch (Duitsland), Bernheim (België), de huidige president, Prof. Dr. Limperg (Nederland), Prof. Dr. Tagliacarne (Italië), Dr. Tiburtius (Duitsland), Filene (Verenigde Staten van Amerika), Prof. Törnquist (Zweden) en vele anderen.

Bij herhaling stelde de Kamer de uitzonderlijke betekenis ener doelmatige distributiestructuur in het licht zonder daarbij het aanwijzen van wegen, welke een rationalisatie zouden kunnen bevorderen, achterwege te laten.

Zeer vruchtdragend waren haar bemoeiingen met betrekking tot de bevordering van distributie- en bedrijfskostenstatistiek en met name ten aanzien van de internationale uitwisseling van documentenmateriaal op dit gebied. Reeds aanstonds bij de instelling van het B.I.P.E.D. werd, gelijk trouwens reeds werd opgemerkt, de instelling bevorderd van landelijke distributiecommissies. Aan deze aandrag werd op ruime schaal gehoor gegeven, zo hier te lande door de vorming van een studiec ommissie voor verkooporganisatie¹⁾. Van meet af aan werd gestreefd naar een nauwe samenwerking met andere internationale dan wel nationale organisaties en bureaux, welke zich op het door de Commissie bestreken terrein bewegen, waarbij gestreefd werd naar een zo nauw mogelijke coördinatie en vermindering van dubbel werk.

Ook dit werk moest, kort na het Kopënhaagse congres, tengevolge van de inmiddels uitgebroken tweede wereldoorlog tot nader order worden stopgezet.

Werd betrekkelijk kort na het beëindigen der vijandelijkheden het werk der I.K.K. geleidelijk aan hervat, ook het distributievraagstuk werd daarbij allermïnst vergeten. Tijdens het 11e congres, gehouden te Montreux van 2—7 Juni 1947, was daaraan te midden van vele andere onderwerpen een belangrijke plaats ingeruimd. Zelfs stelde de president der Kamer, de Heer Guinness, het probleem min of meer centraal door te wijzen op de omstandigheid, dat de ontwikkeling der laatste decennia een zodanige is geweest, dat de evolutie van het distributieapparaat in vele opzichten bij die der voortbrenging is ten achter gebleven. De noodzaak na de oorlog de voorziening der grote massa met gebruiksartikelen weer zo snel mogelijk op te voeren, verleent aan dit onderzoekingsobject een bijzonder relief. Na de overgang van overvloed, op schaarste-economie, aldus ongeveer nog steeds de heer Guinness, zijn vele aspecten van het probleem grondig veranderd; de primordiale betekenis van een drastische verlaging der distributiequote, gezien de rol welke deze zou kunnen spelen, wanneer het er om gaat de reële koopkracht der bevolkingen te vergroten; springt evenwel in het oog. In zijn 11e resolutie bepleitte het congres de noodzaak van de wederinstelling ener internationale distributiecommissie, daarvoor tevens een werkprogram aangevend, hetwelk hier, gezien zijn betekenis, in extenso vermelding moge vinden:

„After the abnormal conditions of the war-period and the immediate post-war period, the stabilization of the general situation will tend to restore the balance between supply and demand and bring to the fore problems of organization and distribution.

„Accordingly, the International Chamber of Commerce will continue its work in this field and, as soon as circumstances permit, will set up once more an international Commission for the investigation of improved methods of distribution.

„The essential target of the Commission in resuming the work interrupted by the war, will be the reduction of the general costs of distribution along with the increase of the consumer's purchasing power.

„This increase of purchasing power must lead to increased consumption which is an indispensable corollary of progress in the realm of production. It can only be obtained by the cooperation of all concerned in distribution. Consequently, the I.C.C. recommends that the Commission's work should not be restricted, where the reduction of distribution costs is concerned, to the wholesale or retail stages only.

„This would result in enabling the small producer to reach a wider market at home and abroad. It would thus be consistent with the resolutions of the I.C.C. concerning

¹⁾ Opgericht 1 Mei 1933 als resultaat van een vruchtdragend overleg tussen de Nederlandse Organisatie voor de Internationale Kamer van Koophandel en het Instituut voor Efficiency. Voorzitter was Prof. Limperg. Het is aan de hervatting van de werkzaamheden dezer commissie, dat thans gewerkt wordt.

the expansion of multilateral trade and would re-inforce the producer's attachment to the cause of freedom of trade.

„As reliable guidance is more than ever necessary, the International Chamber of Commerce strongly supports the compilation of comprehensive production and distribution censuses as well as statistical data on consumers.

„Reiterating the recommendations that the I.C.C. has already put forward at previous Congresses, it again maintains that freedom of trade must be safeguarded on the national as well as on the international plane”.

De Commissie herleeft.

Tijdens haar vergadering te Parijs in November 1947 besloten de besturende colleges der I.K.K. metterdaad over te gaan tot de wederinstelling van een Internationale Distributie Commissie, waarvan het presidium werd opgedragen aan de heer Emile Bernheim (België), terwijl werden benoemd tot vice-president de heren Mc. Cabe (Verenigde Staten), Mahler (Zwitserland) en Ryan (Engeland) en tot algemeen rapporteur de heer Benaerts (Frankrijk).

Vermeldenswaard is nog, dat deze constituerende vergadering concludeerde tot de wenselijkheid ook het productiestadium der verbruiksgoederen in het onderzoek te betrekken en zulks op grond van de overweging, dat productie en distributie in wezen onafscheidelijk zijn en er praktisch gesproken geen één producent is, die niet tegelijkertijd één of meer distributiefuncties vervult. Deze taakuitbreiding bleek evenzeer als de in het voorafgaande reeds ter sprake gekomen definitie talrijke aanknopingspunten te geven tot debatten in optima forma.

De eerste bijeenkomst der Commissie in haar nieuwe samenstelling vond plaats te Parijs op 16 en 17 Februari 1948. Vertegenwoordigd waren 11 landen, t.w. Australië, België, Engeland, Frankrijk, Indo-China, Italië, Nederland, Noorwegen, de Verenigde Staten, Zweden en Zwitserland.

Over de gang der besprekingen alsmede de nadien ontwikkelde activiteit in een volgend artikel.

s-Gravenhage.

Drs C. A. A. VAN LUTTERVELT.

SLUITEND OVERHEIDSBUDGET — SLUITENDE BETALINGSBALANS OF WERKLOOSHEID.

In tijden, waarin men nog overal inflatietendenties kan bespeuren, waarin bovendien nog overal een tekort aan arbeidskrachten is te constateren, lijkt het ongetwijfeld vreemd over werkloosheid te spreken als mogelijk gevolg van een sluitend overheidsbudget. In elk geval lijkt het misschien inopportuun de mogelijke gunstige gevolgen van een overheidstekort te belichten, wanneer men allereerst spreekt van de desastreuse effecten van het begrotingsdeficit. Is niet het aanzienlijke budgettekort de oorzaak van de beperkte of de bedekte inflatie, welke de Nederlandse volkshuishouding te zien geeft? Is het tekort op onze betalingsbalans niet te wijten aan de geldschepping der Overheid, die boven haar stand leeft en niet in staat is haar uitgaven door belastingen of leningen volledig te dekken? Zal een sluitende begroting niet met één slag alle betalingsbalansmoeilijkheden en inflatietendenties opheffen door een afroming van de overvloedige koopkracht en een beperking van de consumptie? ¹⁾ Wij leven thans, zo redeneert men, in een schijnwelvaart: onze werkelijke armoede wordt bedekt door de geldovervloed, welke veroorzaakt is door de geldcreatie van de schatkist.

Hoewel de hier genoemde betrekkingen tussen openbare financiën en volkshuishouding zeker aanwezig zijn; is het misschien toch nuttig te wijzen op een ander minder

¹⁾ Zoals o.a. Prof. J. Goudriaan betoogt in zijn artikel „Sluitende begroting — sluitende betalingsbalans” in „E.-S.B.” van 7 Januari jl., blz. 6.

gunstig effect van een sluitende overheidsrekening onder de omstandigheden waarin Nederland thans verkeert. De moeilijkheden, welke rijzen ten aanzien van onze handelsbalans en monetaire situatie, zijn n.l. niet alleen een gevolg van de zo gesmade financiële politiek van de Overheid, maar zij zijn ook voor een belangrijk gedeelte veroorzaakt door *structurele* factoren, welke op korte termijn niet ten gunste van de Nederlandse volkshuishouding kunnen worden gewijzigd.

In het onderstaande zal worden getracht dit structurele probleem nader te belichten mede in verband met het peil van de werkgelegenheid. Getracht zal worden aan te tonen, dat structurele onevenwichtigheden niet altijd door zuiver financiële maatregelen op korte termijn kunnen worden overwonnen.

Indien men inflatie wil voorkomen, zal de effectieve vraag van binnen- en buitenland op een bepaalde markt niet groter mogen zijn dan het beschikbare product van binnen- en buitenland op dezelfde markt. Wanneer door binnen- en buitenland meer wordt gevraagd dan zij gezamenlijk kunnen aanbieden, zal het prijsniveau ongetwijfeld stijgen, tenzij men het aanbod kan versterken door gebruik te maken van braakliggende voorraden. Indien men de prijzen door middel van een strenge prijsbeheersing stabiel weet te houden, zal de koopkracht, welke niet door het aanbod wordt opgenomen, boven de markt blijven zweven als een eeuwige bedreiging van het monetaire evenwicht, ofwel in de zwarte markt goederen zoeken, waardoor wederom het aanbod op de legale markt wordt verminderd.

Dat het mogelijk is in een bepaalde periode meer goederen te vragen dan men in dezelfde periode verdient, met andere woorden produceert, is te wijten aan ons moderne geldsysteem. De economische subjecten, die in vroeger tijden koopkracht hebben gespaard, kunnen deze te allen tijde op de markt aanwenden, ook indien de tengevolge van de besparingen in het verleden geaccumuleerde voorraden reeds lang zijn vergaan of vernietigd. Bovendien is ons moderne bankwezen in staat koopkracht voor consumptie- en investeringsdoeleinden te scheppen, ook indien de betreffende goederen nog niet zijn geproduceerd.

Inflatie wordt derhalve voorkomen, wanneer men zowel de ontpotting van „oud” geld als creatie van „nieuw geld” tegengaat. Het monetaire evenwicht wordt bewaard, wanneer de binnenlandse vraag gelijk is aan de in het binnenland verdiende inkomens, m.a.w. de binnenlandse bijdrage tot het product en tegelijkertijd de door het buitenland uitgeoefende vraag naar goederen (= export) gelijk is aan de buitenlandse bijdrage tot het product (= invoer). De evenwichtsvergelijking wordt zodoende: binnenlandse vraag + export = binnenlandse productie + invoer.

De kwestie, welke thans onmiddellijk in het oog springt, is: zijn de nationale bijdrage tot het product en de invoer alternatieve of complementaire grootheden? Met andere woorden: kan de binnenlandse productie de invoer vervangen of is een bepaalde invoerquote noodzakelijk om een bepaald goederenpakket voort te brengen? Evenzo kan men zich de vraag stellen, of een bepaald goederenpakket door het buitenland wordt afgenomen, wanneer de binnenlandse vraag naar deze goederen wordt beperkt; met andere woorden: kan de buitenlandse vraag zonder meer in de plaats van de binnenlandse vraag gesteld worden? ²⁾

Zoals bekend, beslist ingeval van volledige substitutiemogelijkheid de prijsverhouding van de verschillende aangeboden of gevraagde hoeveelheden over de evenwichts-situatie. Hoe lager het binnenlandse prijsniveau ten opzichte van het buitenlandse, des te hoger de export en des

te lager de import. Wanneer men een volledige substitutiemogelijkheid veronderstelt, kan men derhalve in beginsel door manipulaties met het prijsniveau het evenwicht van de betalingsbalans beïnvloeden.

Het is evenwel ook mogelijk, en onder de omstandigheden, waarin Nederland thans verkeert, zeer waarschijnlijk, dat de import op korte termijn niet door de binnenlandse productie kan worden vervangen, ook indien het buitenlands prijsniveau aanzienlijk hoger ligt dan het binnenlandse. Van de andere kant kan men niet alle goederen in onbeperkte mate exporteren, ook al is de prijs hier te lande relatief laag.

Het zal duidelijk zijn, dat ons versleten en beschadigd productieapparaat, hetwelk in aanzienlijke mate is ingesteld op de productie van minder noodzakelijke consumptiegoederen, niet op korte termijn de productie van machines en grondstoffen ter hand kan nemen. Zulk een omschakelingsproces heeft lange tijd nodig, wanneer men deze op eigen kracht tot stand wil brengen. De nieuwe productiewijze moet worden geleerd, de kapitaalgoederen, nodig voor een efficiënte en rendabele productie, moeten via een lange omweg worden voortgebracht. Wanneer men de hierbedoelde industrialisatie op eigen kracht tot stand wil brengen, zal men haar waarschijnlijk nooit bereiken, omdat men dan te laat is. Andere landen zullen n.l. gebruik maken van de in eigen of andere landen reeds beschikbare ervaring en kapitaalgoederen, waardoor zij een voorsprong zullen verkrijgen, welke niet meer in te halen is. De import van kapitaalgoederen kan derhalve niet zonder meer door de binnenlandse productie worden vervangen, omdat men de structuur van het productieapparaat en daardoor de samenstelling van het in het binnenland geproduceerde goederenpakket niet op korte termijn kan veranderen.

Van de andere kant is ook de ruilcapaciteit van de wereldmarkt voor bepaalde goederensoorten, met name meer luxe artikelen tegen meer noodzakelijke goederen, aan grenzen gebonden. Op dit tijdstip is er ongetwijfeld in de gehele wereld een schier onverzadigbare honger naar machines en grondstoffen. Hierdoor wordt evenwel juist de vraag naar meer luxe goederen beperkt. Voor de wereld als geheel geldt n.l.: vraag naar alle goederen = productie van alle goederen.

Derhalve:

vraag naar luxe artikelen = totale wereldproductie minus vraag naar (= productie van) noodzakelijke goederen. De positie op de wereldmarkt van de meer noodzakelijke goederen is thans ten opzichte van die van de minder noodzakelijke goederen veel gunstiger dan vóór de oorlog. Hieruit kan worden geconcludeerd, dat de landen, wier productiecapaciteit en export voornamelijk is ingesteld op luxe-artikelen, thans op een veel slechtere plaats staan dan voor de oorlog. Deze relatieve positie kan onder bepaalde omstandigheden zo ongunstig worden, dat het onmogelijk wordt, ook niet door een rigoureuze daling van het relatieve prijsniveau, een evenwicht in de betalingsbalans te bereiken. De structuur van het binnenlands productieapparaat in verband met de structuur van de wereldmarkt bepalen derhalve de hoogte en de grenzen van de bovengenoemde substitutiemogelijkheden.

Wat is nu het verband tussen overheidsbudget en de monetaire situatie?

In het bovenstaande werd vastgesteld, dat het onder bepaalde structurele omstandigheden zeer moeilijk zal zijn op korte termijn de betalingsbalans in evenwicht te brengen. Het moge bekend verondersteld worden, dat Nederland tengevolge van de oorlog in deze ongunstige positie verkeert. Vandaar dat het monetaire evenwicht zich niet automatisch kan herstellen en een welbewuste structuurpolitiek noodzakelijk is. In het kort kan men deze als volgt omschrijven: onze betalingsbalans zal gedurende een aantal jaren, waarin het proces van aan-

²⁾ Prof. Goudriaan stelt zich in vorengenoemd artikel blijkbaar op dit laatste standpunt.

passing aan de nieuwe omstandigheden op de wereldmarkt zich voltrekt, een invoeroverschot vertonen. De extra invoer, voornamelijk van kapitaalgoederen, is nl. bestemd om de structuur van ons productie-apparaat zodanig te wijzigen, dat wij in staat zijn ook in normale tijden het evenwicht in de betalingsbalans te handhaven.

De vraag rijst thans, wie het tijdelijke invoeroverschot zal financieren.

Het zal duidelijk zijn, dat deze extra-invoer niet met goederen kan worden betaald. Onze voorraden zijn tengevolge van de oorlog uitgeput. Wij hebben zelfs een extra-invoer van grondstoffen, halfabrikaten en consumptiegoederen nodig om de uitgeputte voorraden weer op een normaal peil te brengen.

Guldens zal het buitenland niet willen aanvaarden, daar het hiermee toch geen goederen op korte termijn kan kopen. Wanneer het buitenland niet voldoende goederen op crediet kan leveren, wordt liquidatie van onze reserves in buitenlandse valuta noodzakelijk.

In principe kan dit op twee wijzen geschieden: In het ene geval wordt het particuliere bedrijfsleven debiteur van het buitenland resp. liquideert het rechtstreeks zijn buitenlands bezit voor de betaling van de importen, zodat het geen gebruik behoeft te maken van de binnenlandse besparingen, resp. liquidatie van reserves in binnenlandse valuta. In het andere geval neemt de Overheid de buitenlandse schulden op zich of koopt het buitenlandse bezit van de binnenlandse houders tegen guldens ter betaling van de invoergoederen en verkoopt deze laatste aan het particuliere bedrijfsleven tegen binnenlandse valuta. In het eerste geval blijft een deel van de binnenlandse besparingen resp. liquide reserves beschikbaar voor andere doeleinden, bijv. belegging in overheidspapier; in het andere geval wordt de binnenlandse kapitaalmarkt gedraineerd voor het bedrag van de opgenomen buitenlandse credieten. Met hetzelfde bedrag vermindert evenwel in beide gevallen de kapitaalbehoefte van de Overheid voor de financiering van haar tekort, zodat beide financieringsmethoden in principe dezelfde invloed hebben op de monetair situatie.

Welk effect heeft het invoeroverschot nu op het monetair evenwicht? Wenst men dit te bereiken, dan zal moeten worden voldaan aan de hierboven reeds vermelde evenwichtsvergelijking:

binnenlandse vraag = binnenlandse productie + invoeroverschot

of nader gepreciseerd:

binnenlandse vraag naar consumptiegoederen en naar investeringsgoederen = de binnenlandse bijdrage tot de productie van consumptiegoederen + investeringsgoederen + het invoeroverschot van consumptie- en investeringsgoederen.

Wil er een stabiel evenwicht zijn, dan moeten niet alleen in totaal vraag en aanbod op de binnenlandse markt aan elkaar gelijk zijn, maar evenals vraag en aanbod van consumptiegoederen ook vraag en aanbod van investeringsgoederen.

Inflatie in de verbruiksgoederensfeer ontstaat niet alleen door ontpotting van „oud” geld, dat niet wordt gecompenseerd door een in guldens te betalen invoeroverschot van de desbetreffende goederen, doch ook door een consumptiedrang van de gezinshuishoudingen, welke niet overeenkomt met de productieneiging of -mogelijkheden der ondernemers. De ondernemers bepalen nl. in eerste instantie de samenstelling van het aanbod: hoeveel verbruiksgoederen en hoeveel kapitaalgoederen er worden geproduceerd. De andere huishoudingen beslissen evenwel hoeveel zij van de aangeboden consumptiegoederen zullen opnemen en hoeveel zij willen besparen. Willen zij meer consumeren dan de ondernemers van de desbetreffende goederen menen te moeten of kunnen produceren, dan zal dit leiden tot een voorraadvermindering van consumptiegoederen met als waarschijnlijk gevolg

prijsstijging en toeneming van ondernemerswinsten. De ondernemers zullen bij een dergelijke situatie optimistisch worden en niet alleen trachten de productie van verbruiksgoederen op te voeren, maar ook hun investeringen doen toenemen.

Omgekeerd zal een deflatieproces in gang worden gebracht wanneer de verbruikshuishoudingen minder willen consumeren dan er verbruiksgoederen zullen worden aangeboden. Er zal dan een gedwongen voorraadvorming ontstaan. Een rationele ondernemer zal uit een dergelijke situatie zijn conclusies trekken: de productie inkrimpen en werkkrachten ontslaan.

Niet hetzelfde kan worden gezegd van de investerings sfeer van wege het alternatieve karakter van consumptie en investeringen. Indien, nadat het evenwicht bereikt is, meer gespaard wordt dan er kapitaalgoederen worden geproduceerd, dan zal de activiteit van de ondernemers in de investeringsgoederenindustrie niet worden gestimuleerd. Een verhoogde spaarandrag vermindert nl. de consumptiehoeveelheid en juist de vraag naar consumptiegoederen bepaalt in laatste instantie de toekomstverwachtingen en daarmee de bedrijvigheid van de ondernemers.

Gaan wij thans na of de consumptieve vraag in Nederland te hoog is opgeschroefd, zodat men nog kan spreken van een dreigend inflatiegevaar.

Bij een nadere analyse van de omvang der consumptieve vraag komt men tot de volgende definitie:

De vraag naar verbruiksgoederen = het in het binnenland verdiende inkomen bij de productie van verbruiksen investeringsgoederen minus de ingehouden winsten van ondernemers, de collectieve en individuele gezinsbesparingen, plus de ontsparingen van gezinnen en het negatieve saldo van de lopende overheidsrekening.

Het aanbod van consumptiegoederen heeft tot waarde som de binnenlandse bijdrage tot de productie van het verbruiksgoederenpakket + het invoeroverschot van de desbetreffende goederen.

Van inflatiegevaar zal men nu kunnen spreken, wanneer de vraag naar consumptiegoederen hoger is dan het aanbod, m.a.w. wanneer het in het binnenland verdiende inkomen bij de productie van investeringsgoederen (= het investeringsvolume minus het invoeroverschot van kapitaalgoederen) hoger is dan de reserveringen van ondernemers, de collectieve en individuele gezinsbesparingen, het invoeroverschot van verbruiksgoederen minus de ontsparing van gezinnen en Overheid. Het meest bondig kan men deze conclusie als volgt formuleren: Inflatie treedt slechts op, wanneer de totale netto-investeringen hoger zijn dan de totale netto-besparingen.

Geeft men zich rekenschap van het structurele karakter en de hoge omvang van het invoeroverschot (= de besparingen van het buitenland) alsmede van de collectieve besparingen via levensverzekeringmaatschappijen, pensioenfondsen e.d. en de noodzakelijkheid om de ondernemers voldoende te laten reserveren ter stimulering van de investeringsactiviteit, dan zal het duidelijk zijn, dat — bij een sluitend overheidsbudget en beperkte liquidatiemogelijkheden voor gezinnen — de omvang der netto-investeringen aanzienlijk zal moeten zijn om de totale nettobesparingen der volkshuishouding te overtreffen. Het is hoogst onwaarschijnlijk, dat dit het geval is. De binnenlandse bijdrage tot het investeringsvolume is nl. beperkt door de materiële omstandigheden, zoals het geringe aantal geschoolde werkkrachten op dit gebied en de beperkte materiële productie capaciteit van de investeringsgoederenindustrie. Alleen door buitenlandse hulp, m.n. invoer van kapitaalgoederen, zou het totale investeringsvolume kunnen worden verhoogd. Monetair is dit laatste evenwel irrelevant doordat het inflatoire effect van de additionele investeringen dan gecompenseerd wordt door het deflatoire effect van de buitenlandse besparingen. De ingevoerde kapitaalgoederen moeten immers op crediet worden gekocht. Aan de andere kant zijn de

liquidatiemogelijkheden van de gezinnen, nadat in het verleden reeds een aanzienlijk bedrag aan buitenlands bezit werd geliquideerd, beperkt.

Gedurende een bepaalde min of meer korte periode kunnen de uitgaven van de gezinnen groter zijn dan de door hen verdiende inkomens. Vooral wanneer de inhaalvraag en de consumptiedrang hoog zijn, zullen zij bereid zijn teeren op hun liquide reserves d.w.z. het in vroegere tijden bespaarde en niet-belegde inkomen ontpotten.

Wanneer men meent, dat de in vroegere perioden gecreëerde zwevende koopkracht vooral in handen van gezinnen is, dan kan men het hier beschreven geval nog wenselijk achten. Meer waarschijnlijk is het evenwel, dat de na de geldsanering resterende zwevende koopkracht in de kassen van de legale of illegale ondernemerskracht. In dat geval zal de consumptieve vraag van gezinnen op vrij korte termijn moeten dalen; de gezinshuishoudingen kunnen n.l. niet al te lang boven hun stand leven.

Men kan nu wederom van mening zijn, dat een teruggang van de consumptieve vraag wenselijk is om de hoge winstmarge van ondernemers te drukken. Velen zullen echter van oordeel zijn, dat een daling van de nettowinst van ondernemers na aftrek van alle daarop rustende belastingen een groot gevaar zal gaan betekenen voor de investeringsactiviteit, welke noodzakelijk is voor de structurele factoren beperkt zijn.

Ook een daling van het prijsniveau ten koste van het loonpeil is door de tegenwoordige politiek van de vakverenigingen aan grenzen gebonden. Een zodanige deflatiepolitiek zou trouwens de negatieve gezinsbesparingen geenszins opheffen, tenzij men verwacht, dat een daling van het binnenlandse prijs- en loonpeil t.o.v. het buitenlandse het invoeroverschot in belangrijke mate zal drukken. In het bovenstaande werd echter getracht aan te tonen, dat de hierbedoelde substitutiemogelijkheden door structurele factoren beperkt zijn.

Geconcludeerd mag derhalve worden, dat, gezien het structurele karakter van ons invoeroverschot en de collectieve besparingen, een sluitend overheidsbudget in eerste instantie via een daling van de effectieve vraag een gedwongen voorraadvorming tengevolge zal hebben. Op de duur zal een gedwongen voorraadvorming onherroepelijk leiden tot een beperking van de productie met als noodzakelijk gevolg: werkloosheid.

Hoe groot het overheidstekort en/of de netto-investeringen van de Overheid moeten zijn om werkloosheid te voorkomen, hangt af van de concrete omvang van de diverse saldo's der huishoudingen, de investeringsneiging van ondernemers en de consumptiedrang van gezinnen.

Degenen, die een crisis noodzakelijk achten om een structureelwijziging van ons productie-apparaat op korte termijn door te voeren, zullen evenwel het „spook van de werkloosheid” aanroepen in plaats van het te verwensen.

Hoewel een zekere mate van werkloosheid ongetwijfeld een omschakeling van de productie kan bevorderen, acht ik toch een crisis niet het geschikte klimaat, waarin de structureelwijziging van ons productie-apparaat tot stand kan komen.

Ik meen hiermede te hebben aangetoond; dat een sluitend overheidsbudget niet de panacée is voor alle, ook niet voor de huidige, economische kwalen.

*s-Gravenhage.

D. B. J. SCHOUTEN.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE BUITENLANDSE HANDEL VAN ITALIË EN DE HERSTELBETALINGEN.

De Italiaanse Regering heeft thans de gegevens over de buitenlandse handel in 1947 bekend gemaakt. Italië importeerde uit 25 landen rond 18,5 mln. ton ter waarde van

413,8 mrd lire en exporteerde naar 22 landen ongeveer 1,9 mln ton met een waarde van 205,7 mrd lire. Zowel de in- als de uitvoer is, vergeleken met 1946, ongeveer verdubbeld. Italië's voornaamste leveranciers waren de Verenigde Staten; de export ging voor een groot gedeelte naar Zwitserland, verder naar Engeland, Argentinië, Zweden, de Verenigde Staten en Nederland.

De Vereniging van de Italiaanse in- en uitvoer over 1947 blijkt uit volgend staatje:

	Invoer	Uitvoer
grondstoffen voor de industrie	47 pCt	4,96 pCt
levensmiddelen	29,43 „	19,64 „
industriële half-fabrikaten	13,63 „	21,78 „
eindproducten	9,94 „	53,62 „
	100 pCt	100 pCt

Het is interessant de resultaten van de Italiaanse buitenlandse handel over 1947 te vergelijken met de totale waarde van de Italiaanse herstelbetalingen; deze herstelbetalingen worden, volgens „Deutsche Wirtschaft” van 1 Juni 1948, door gezaghebbende kringen in Rome geschat op ongeveer 500 mrd lire (van 15 September 1949 af in zeven jaar te voldoen). De bij het vredesverdrag opgelegde verplichtingen komen dus ongeveer overeen met 2½ maal de waarde van de Italiaanse uitvoer in 1947.

ECONOMISCHE ASPECTEN VAN EIRE.

Het Marshall-plan zal krachtig bijdragen tot het herstel van Eire's economisch leven. Tarwe, mais en andere granen zullen Amerika's voornaamste bijdragen zijn, maar ook petroleum, hout, katoenen stoffen en tabak vallen onder de toewijzing voor het eerste jaar. Eire's voornaamste economische probleem is het herstel van de agrarische productie; haar grootste bijdrage aan het Europees herstel zal moeten bestaan in het vermeerderen van de uitvoer van voedsel. Zo zijn er, aldus „The Times Review of Industry” van Juni 1948, o.a. plannen gemaakt om de veeteelt uit te breiden. Om echter het agrarische programma te kunnen uitvoeren, is het nodig de invoer van stookolie te vergroten, de landbouw te mechaniseren, en het gehele weg- en spoorwegvervoer te verbeteren.

Volgens officiële schattingen — zie „The Chamber of Commerce Journal” van Juni 1948 — heeft Eire 2.500 tractors nodig en 7.500 ton andere landbouwmachines per jaar. Vóór de oorlog bedroeg de jaarlijkse import van landbouwmachines gemiddeld 2.000 ton. De onvoldoende kapitaalinvestering, die steeds een kenmerk van de Ierse landbouw is geweest, heeft het herstel bemoeilijkt. Zelfs — zo zegt „The Times Review of Industry” — indien de Ierse boer geld zou hebben voor uitbreiding, zou hij meer geneigd zijn het naar de bank te brengen dan het in zijn boerderij te steken. De thans aanwezige uitrusting moet dringend worden vervangen.

Volgens Amerikaanse technici zal het merendeel van Eire's behoeften aan landbouwmachines moeten komen uit Engeland en slechts 1/8 uit de Verenigde Staten. Niet alleen landbouwmachines zal de Engelse industrie in Eire kunnen afzetten; ook naar andere producten van de Engelse zware industrie zal vraag ontstaan. Het spoorwegstroom, dat verouderd is, behoeft — zoals gezegd — dringend revisie: nieuw rollend materieel, nieuwe lijnen, nieuwe stations. Met de verbetering van Eire's agrarische productie zal Engeland gebaat zijn door de levering van landbouwproducten, waartegen het zelf weer kunstmest, steenkool, textielgoederen en machines zal kunnen afzetten.

Men verwacht spoedig besprekingen te Londen teneinde tot een nieuwe en uitgebreide handelsovereenkomst tussen Eire en Engeland te komen. Met het voortgaand economisch herstel in Eire wordt een overeenkomst, die de handel tussen beide landen kan bevorderen, dan ook zeer belangrijk geacht.

EXPORTMOEILIKHEDEN IN ZWEDEN.

De buitenlandse handel van Zweden vertoonde gedurende de eerste vier maanden van dit jaar, vergeleken met dezelfde periode in het vorige jaar, de volgende ontwikkeling:

	1947	1948
Januari—April	(in miljoenen kronen)	
Invoer	1.329,4	1.628,3
Uitvoer	690,1	1.066,4
Invoerverschot	639,4	561,9

Zowel de in- als de uitvoer was dit jaar dus belangrijk hoger dan in de overeenkomstige periode van 1947. De oorzaak hiervan kan, volgens de „Neue Zürcher Zeitung” van 3 dezer, nagenoeg geheel worden toegeschreven aan de gedurende het afgelopen jaar opgetreden prijsstijgingen. Hoewel de uitvoer sterker is gestegen dan de invoer, is het door de Regering voor het lopende jaar beoogde evenwicht van de Zweedse betalingsbalans nog geenszins verwezenlijkt. Dit blijkt uit de nog steeds slechter wordende deviezenpositie van de Zweedse Rijksbank. In de derde week van Mei jl. verloor de Rijksbank niet alleen voor 5,9 miljoen kronen aan goud, maar gaf bovendien voor 5,4 miljoen kronen aan deviezen af, terwijl haar verplichtingen tegenover buitenlandse banken tezelfdertijd met 1,9 miljoen kronen stegen. Volgens de „N.Z.Z.” heeft Zweden dan ook niet alleen een tekort aan dollars, maar ook in het betalingsverkeer met landen met zachte valuta bestaat een deficit; de deviezenrekeningen van de Rijksbank luiden nl. bijna uitsluitend in zachte valuta.

Alles wijst er op, dat de Zweedse export niet de door de Regering beoogde en in de handelsverdragen met Europese landen ten grondslag gelegde ontwikkeling heeft vertoond. Vooral de Zweedse handel met België, Engeland en Italië schijnt moeilijkheden te ondervinden.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Hoewel de geldmarkt in de afgelopen week aanvankelijk nog weinig tekenen van verruiming vertoonde, trad aan het einde der week een ontspanning in, waardoor de callgeldrente daalde tot $\frac{3}{4}$ pCt.* Er schijnt vrij veel geld afgevoerd te zijn naar de chartale sfeer, aangezien per 1 Juni jl. de houders van beleggingsrekeningen de vrije beschikking kregen over 20 pCt van hun tegoeden. Bovendien is tot verval komend papier in overwegende mate door de banken in jaarpapier herbelegd, in welke tendentie echter met het naderen van de datum van 20 Juni, waarop weer aanzienlijke onttrekkingen wegens belastingbetaling worden verwacht, een verzwakking kwam. In de markt-disconto's kwam bij zeer geringe omzetten een kleine daling tot stand, zodat drie t/m achtmaandspromessen tegen $\frac{15}{16}$ pCt aangeboden waren, Maart- en Aprilpapier $\frac{13}{8}$ pCt noteerden, terwijl Meipromessen tegen $\frac{17}{16}$ pCt waren aangeboden.

De aandelenmarkt gaf in de voorbijgegangene week per saldo weinig koersfluctuaties te zien. Uiteraard waren er wel de bagelijke schommelingen, maar van een algemeen beweging in een hennepaalde richting was geen spoor.

Op de obligatiemarkt konden de koersen van Nederlandse staatsleningen zich goed handhaven, terwijl de 3 pCt Nederland 1962/64 zelfs een kleine stijging boekte tot $99\frac{11}{16}$ pCt. De door de Regering ondernomen conversie- en gedeeltelijke consolidatie-operatie blijkt dus goed gelukt te zijn. Ook de over het algemeen niet zeer in trek zijnde $3-3\frac{1}{2}$ pCt Nederland 1946 steeg van 99 tot $99\frac{1}{16}$ pCt. Alleen de 3 pCt investeringscertificaten, waarin nogal wat aanbod moest worden verwerkt, konden het niveau van de voorgaande week niet handhaven en daalden in koers tot $99\frac{1}{8}$ pCt.

	4 Juni 1948	11 Juni 1948
Å.K.U.	168	167
Van Berkel's Patent	127	126 $\frac{1}{2}$
Lever Bros. Unilever C.v.A.	296	295 $\frac{1}{2}$
Philips G.b.v.A.	265	266 GB
Koninklijke Petroleum	349 $\frac{1}{2}$	349
H.A.L.	217	207
N.S.U.	184	187 $\frac{1}{2}$
H.V.A.	225	233
Deli Mij C.v.A.	159 $\frac{1}{2}$	162 $\frac{1}{2}$
Amsterdam Rubber	166 $\frac{1}{2}$	172

DE BELGISCHE GELD- EN KAPITAALMARKT IN MEI 1948.

De geldomloop van de Nationale Bank liep gedurende de maand Mei licht terug ingevolge een daling van de rekeningen-courant met 250 miljoen fr.

De verruiming op de daggeldmarkt houdt reeds aan sinds de maand Maart. In Mei brachten de stortingen van de trimestriële bijdragen aan het Rijksfonds voor de Maatschappelijke Zekerheid aanzienlijke bedragen op de markt. Dientengevolge namen de voorschotten van de Nationale Bank aan de parastatale instellingen met 1,4 miljard fr. af. In dit verband is het niet onnuttig er aan te herinneren, dat de Belgische daggeldmarkt bestaat uit twee voornaamste deelmarkten. De eerste in de verrekenkamer tussen de deelnemers aan de compensatie (banken, Herdisconterings- Krediet Waarborginstituut, en andere Maatschappelijke Zekerheid en de Algemene Spaar- en Lijfrentekas; de vraag gaat er uit van het Rentefonds, het Herdisconterings- en Waarborginstituut en andere parastatale Kredietinstellingen. Voor de overbrugging van beide deelmarkten en de rationele verdeling van de beschikbare middelen zorgt de Nationale Bank. Bij gebrek aan daggelden nemen de parastatale instellingen (o.m. Rentefonds) hun toevlucht tot voorschotten bij de Nationale Bank. Deze post fluctueert bijgevoerd in tegenovergestelde richting als het aanbod van daggeld.

Hieronder worden de voornaamste posten van de driemaandelijke staat van de banken voor het eerste trimester van 1948, die pas werd bekendgemaakt, vergeleken met de toestand per einde 1947.

Voornaamste passiva-posten
(in milliarden francs)

	December 1947	Maart 1948	Beweging
Eigen middelen	4,3	4,3	—
Deposito's op zicht en op 30 d.	43,3	44,6	+ 1,6
Deposito's op meer dan 30 d.	3,3	3,3	—
Tijdelijk onbeschikbaar 40 pCt	7,9	7,2	— 0,7

Voornaamste activa-posten

Privaat krediet totaal	24,8	25,5	+ 0,7
— diverse debiteuren	12,2	11,8	— 0,4
— handelswissels	5,6	6,8	+ 1,2
— debit. wegens accept.	4,1	3,9	— 0,2
Krediet aan de overheid totaal	36,5	36,1	— 0,4
— korte termijn	32,4	32,3	— 0,1
— lange termijn	4,1	3,8	— 0,3
Liquiditeiten	8,5	8,7	+ 0,2

De zichtdeposito's en op minder dan 30 d. stegen ingevolge de blocage van 0,7 miljard fr. tijdelijk onbeschikbare tegoeden en het ongegrond wantrouwen in de biljetten van 1.000 fr., waarvan reeds sprake was in onze kroniek over de maand Maart. De kredieten aan de privateconomie namen met 734 miljoen fr. toe. Het handelspapier steeg zelfs met 1,2 miljard fr., maar de kaskredieten en de debiteuren wegens accepten daalden resp. met 403 en 167 miljoen fr. Deze evolutie is geheel in overeenstemming met de kredietpolitiek van de Overheid. De stijging van

de liquiditeiten resp. daling van de kredieten aan de Overheid moet in hoofdzaak worden toegeschreven aan de „window dressing” van de twee grootbanken, die per einde Maart hun jaarbalans afsluiten.

De goud- en deviezenvoorraad van de Nationale Bank blijft gunstig evolueren. Het spel van de bilaterale betalingsaccorden bezorgt momenteel voldoende goudinkomsten om samen met de bestaande dollarvoorraad het mali met de dollarzone aan te zuiveren. De handelsbalans met de U.S.A. verbetert overigens geleidelijk, zoals blijkt uit onderstaande tabel.

Handelsbalans van de Belg.—Lux. Unie met de U.S.A.
(in miljoenen francs)

	Invoer	Uitvoer	Saldo
Gemiddeld 1947	1.888	226	— 1.662
Januari 1948	1.807	288	— 1.519
Februari 1948	1.357	215	— 1.142
Maart 1948	1.700	200	— 1.500
April 1948	1.194	271	— 923

Op de zwarte markt viel de nieuwe baisse te noteren van de goudstukken (sovereign 740 tegen 802,5) en de sterke deviezen (dollar 50½ tegen 53,5). Het papieren pond steeg van 136,5 tot 138 en de gulden daalde van 9,45 tot 9,20.

Kapitaalmarkt.

Op de emissiemarkt van aandelen vielen een drietal uitgiften te noteren, waaronder ene van ongeveer 100 miljoen fr. Een industriële vennootschap trachtte 10 miljoen fr. obligaties 5 pCt op 10 jaar te plaatsen aan 95 pCt. Een instelling voor hypothecair krediet bood 60 miljoen fr. obligaties 5 pCt op 10 jaar aan tegen 98 pCt. Dit betekent een rendement, rekening houdend met het uitgiftedisagio, van resp. 5,68 en 5,26 pCt.

De inschrijvingen op de nieuwe staatslening werden op 31 Mei opengesteld. Gezien het hier een klassiek type schatkistcertificaten betreft, blijken de banken, verzekeringmaatschappijen, spaar- en kredietinstellingen er een belangrijk bedrag van in hun portefeuille te zullen opnemen.

Op de obligatiemarkt brokkelden de koersen verder af. De schatkistcertificaten daalden zelfs met gemiddeld 0,50 pCt; hierdoor werd het rendementsverschil tussen de bestaande schatkistcertificaten en die van de nieuwe uitgifte weggenomen. Anderzijds werd het schema van de onderscheidenlijke rentevoeten — ingevolge de redelijke koersvastheid van de langlopende staatsfondsen — zodanig gewijzigd, dat de rentevoeten op korte en middelmatige termijn die op lange termijn overtreffen; de spanning tussen de rentevoet van de private en de overheidssector nam toe.

Vergelijkende tabel van netto-rendementen
Obligaties

Looptijd	Staatsfondsen		Private sector	
	April	Mei	April	Mei
2½—5 j.	4,64	5,05	5,45	5,09
5—10 j.	4,71	4,81	5,73	5,77
meer dan 10 j.	4,71	4,72	5,84	5,95

Bedrijvigheid van de aandelenbeurs van Brussel

	Aantal verhandelde stukken (in duizendtallen)	Kapitalen (in mln fr.)	Alg. koersindex 1936-'38 = 100
Einde Dec. 1947	12,2	10,9	140,2
Einde Febr. 1948	44,4	50,9	160,4
Einde April	21,0	20,2	152,7
Midden Mei	22,2	21,4	150,4
Einde Mei	21,8	19,8	144,1

Gedurende de eerste 3 weken van de maand viel een lichte daling op de aandelenbeurs van Brussel te noteren, die tegen het einde verscherpte. De oorzaken van de geringe neiging van het Belgische publiek om zijn aandelen

te beleggen, zijn sinds lang bekend. De grotere daling blijkt deze maand het gevolg geweest te zijn van arbitrageverrichtingen van aandelen tegen obligaties in verband met het openstellen van de inschrijving op de nieuwe staatslening. De algemene koersindex liep in Mei met 5,8 pCt terug.

Brussel.

V. VAN ROMPUY.

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 14 Juni 1948

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	{ Hoofdbank f —) Bijbank —) Agentsch. „ 900,— }	f 900,—
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 j° art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)		—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.800.000.000,—
Beleningen: { Hoofdbank f 140.294.054,56) (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand) { Bijbank „ 574.464,83) Agentsch. „ 5.505.289,20 }		f 146.373.808,59
Op effecten, enz.		f 145.977.334,79 *)
Op goederen en celen		396.473,80
		f 146.373.808,59*)
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)		—
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal		f 481.707.523,47
Zilveren munt, enz.		738.141,78
		f 482.445.665,25
Papier op het buitenland		f 338.061.800,—
Tegoed bij correspondenten in het buitenland		140.042.587,56
Buitenlandse betaalmiddelen		5.771.115,93
		f 483.875.503,49
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		103.665.342,58
Gebouwen en inventaris		2.500.000,—
Diverse rekeningen		231.178.087,87
		f 4.750.039.307,78
Passiva.		
Kapitaal		f 20.000.000,—
Reservefonds		12.759.703,05
Bijzondere reserves		54.447.566,03
Pensioenfonds		19.977.692,97
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)		120.792.225,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)		2.924.459.510,—
Bankassignaties in omloop		161.701,87
Rekening-courant saldo's:		
's Rijks Schatkist		f 769.017.170,08
Geblokkeerde saldo's van banken		77.377.162,99
Geblokkeerde saldo's van anderen		25.653.861,64
Vrije saldo's		514.171.106,09
		f 1.386.219.300,80
Diverse rekeningen		211.221.608,06
		f 4.750.039.307,78

*) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen

*) Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) 39.529.875,—
Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten 145.766.549,50

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND. (Voornaamste posten in miljoenen francs)

Data	Metaalvoorraad	Buitel. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere credieten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.113,7
22 Mei 1948	5.667,1	95,5	248,1	47,5	4.033,5	1.406,7
31 Mei 1948	5.672,4	106,6	142,3	47,5	4.158,2	1.297,5
7 Juni 1948	5.674,0	108,2	236,9	47,5	4.090,4	1.353,6

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoeft bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Belegingen
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	5 103	153.109
3 Mei '48	484.485	331.538	143.611	5.000	167.872
10 " '48	483.991	327.306	124.172	1	168.302
18 " '48	483.640	339.800	127.314	—	150.350
24 " '48	483.652	335.815	132.142	1	149.785
31 " '48	483.477	339.990	129.682	1	164.439
7 Juni '48	482.744	328.940	158.037	1	149.440
14 " '48	482.446	338.062	145.814	1	146.374

Saldi in rekening-courant

Data	Bankbiljetten in omloop	's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
30 Dec. '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158
3 Mei '48	2.940.419	789.663	30.046	26.065	500.122
10 " '48	2.919.415	709.077	97.852	26.612	482.885
18 " '48	2.899.604	734.607	62.221	29.113	518.402
24 " '48	2.891.990	780.762	49.836	26.818	537.913
31 " '48	2.947.391	778.917	45.378	25.659	503.197
7 Juni '48	2.943.010	736.536	51.903	25.598	578.198
14 " '48	2.924.460	767.017	77.377	25.654	514.171

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van de goudvoorraad ¹⁾	Buitenlandse deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel en pasmunt	Vorderingen op de Staat
26 Dec. 1946	32.226	5.648	4.953	214	698	49.158
5 Mei 1948	26.581	12.304	6.962	946	299	52.621
12 " 1948	26.591	12.113	6.884	851	307	52.601
20 " 1948	26.680	12.075	6.401	890	313	52.391
27 " 1948	26.939	12.186	5.871	861	320	52.606
3 Juni 1948	27.116	11.728	7.380	882	306	52.626
10 " 1948	27.158	11.571	8.774	838	314	51.706

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi van de Schatkist	van anderen	Besluitwet van Oct. '44 ³⁾
26 Dec. 1946	637	159.377	72.165	1	4.482	614
5 Mei 1948	637	167.298	79.113	1	6.094	486
12 " 1948	637	166.910	78.648	2	6.210	486
20 " 1948	637	166.268	78.054	6	6.178	486
27 " 1948	637	166.484	77.856	3	6.413	484
3 Juni 1948	637	167.575	79.022	7	6.461	483
10 " 1948	637	167.966	78.889	6	6.837	483

- ¹⁾ Waarvan 10.493 miljoen francs onbeschikbaar goudsaldo na herwaardering van de goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).
- ²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel“, ten bedrage van 64.597 miljoen francs.
- ³⁾ Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

BANK VAN FRANKRIJK.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
20 Mei 1948	52.817	237.150	125.042	123.900	426.000
27 Mei 1948	52.817	249.696	125.042	121.800	426.000
3 Juni 1948	52.817	242.702	125.042	121.800	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
20 Mei 1948	759.318	252.509	833	250.104
27 Mei 1948	768.567	257.760	812	255.512
3 Juni 1948	797.040	237.038	756	235.141

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	7 Juni 1948	31 Mei 1948
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 736.535.628,80	f 778.916.809,42
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 335.552,87	„ 394.928,06
Kasvorderingen wegens creditverstrekking aan het buitenland	—	—
Daggeldlening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 586.179.496,50	„ 566.781.270,71
Voorschotten op ultimo April 1948 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 50.543.381,95	„ 50.543.381,95
Vordering in rekening-courant op: Nederlands-Indië	„ 687.358.790,80	„ 669.099.613,63
Suriname	„ 31.988.650,22	„ 31.988.650,22
Curacao	„ 2.245.014,22	„ 2.362.532,75
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 24.762.104,09	„ 25.567.432,43
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 195.807.320,77	„ 190.218.177,33

Verplichtingen

Voorschot, door De Nederl. Bank N.V. verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 1497.873.100,—	f 1488.373.100,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. in gevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 1.800.000.000,—	„ 1.800.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank N.V. is geplaatst nihil)	—	—
6.324 m/m w.o. garantie Bretton Woods f 804 mill.	„ 5520.000.000,—	„ 5536.800.000,—
Daggeldleningen	„ 146.360.481,—	„ 146.938.267,—
Muntbiljetten in omloop	—	—
Schuld op ultimo April 1948 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Schuld in rek.-courant aan: Nederlands-Indië	—	—
Suriname	—	—
Curacao	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 682.801.218,07	„ 688.888.667,63
Andere staatsbedrijven	„ 5.868.091,90	„ 5.868.091,80
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 2716.875.743,21	„ 2997.654.832,21

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1
26 Mei '48	0,2	1.299,4	1.300	1.244,2	56,0
2 Juni '48	0,2	1.299,3	1.300	1.245,0	55,3
9 Juni '48	0,2	1.299,2	1.300	1.249,4	50,9

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
26 Mei '48	0,6	344,3	9,3	22,6	415,4	10,7	311,8
2 Juni '48	0,7	338,1	14,4	20,3	410,7	18,9	298,9
9 Juni '48	0,7	336,5	15,8	19,4	405,2	12,2	302,1

Geef aan Uw Roode Kruis
13 - 20 Juni 1948

STAAT Ia.

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN ¹⁾.

Boekingstijdvak 1947/48. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	1 Jan. 1947 t/m ult. Dec. 1947	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Totaal 1 Jan. 1947 t/m ult. April 1948	Raming 1947
A. Voor het Rijk:							
Inkomstenbelasting	4.620	75.027	93.885	111.707	126.113	411.352	570.000
Vermogensbelasting	291	1.412	2.701	3.774	6.294	14.472	91.500
Winstbelasting	5.037	5	119	17	14	4.882	—
Vennootschapsbelasting	128.168	306	430	5.661	661	121.110	140.000
Vermogensbelasting voor lichamen	11.035	14	10	101	19	10.891	16.000
Totaal	149.151	76.114	96.027	109.702	131.713	562.707	817.500
B. Voor het Gemeentefonds:							
Grondbelasting	26.135	422	244	1.332	6	28.127	23.000
Personele belasting	6.635	1.300	1.104	1.648	5.069	15.756	21.000
Ondernemingsbelasting	8.596	8.942	10.354	9.498	13.270	50.660	40.000
Totaal	41.366	10.664	11.702	12.478	18.333	94.543	84.000

¹⁾ Deze statistiek sluit aan bij die, opgenomen in „E.-S.B.“ van 12 Mei 1948, blz. 377.

STAAT Ib.

Boekingstijdvak 1948/49. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Totaal 1 Jan. 1948 t/m ult. April 1948	Raming 1948
A. Voor het Rijk:						
Inkomstenbelasting	—	4	5	2	11	680.000
Vermogensbelasting	1	—	—	1	2	50.000
Winstbelasting	740	159	201	375	1.475	—
Vennootschapsbelasting	28.881	19.151	23.769	26.649	98.450	110.000
Vermogensbelasting voor lichamen	373	527	1.069	422	2.391	—
Totaal	29.995	19.841	25.044	27.449	102.329	840.000
B. Voor het Gemeentefonds:						
Grondbelasting	—	191	376	1.195	1.762	26.000
Personele belasting	—	—	—	—	—	23.000
Ondernemingsbelasting	13	47	13	987	1.060	48.000
Totaal	13	238	389	2.182	2.822	97.000

STAAT II.

Kalenderjaar 1948. Overige middelen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Totaal 1 Jan. 1948 t/m ult. April 1948	Raming 1948
Loonbelasting	52.174	50.465	21.164	61.914	185.717	360.000
Dividendbelasting	5.295	5.524	3.783	1.859	16.461	20.000
Commissarissenbelasting	483	464	107	568	1.622	2.200
Vereveningsheffing	22.921	19.145	8.072	24.601	74.739	170.000
Voorheffing op in het buitenland geaccumuleerde inkomsten	41	213	17	217	372	memorie
Superdividendbelasting	12	—	335	—	347	memorie
Herkapitalisatiebelasting	—	—	—	—	—	memorie
Rechten op de invoer	15.393	13.520	18.484	20.211	67.608	183.000
Statistiekrecht	317	536	645	731	2.229	5.000
Bijzondere wijnbelasting	12	18	10	5	45	500
Accijns op zout	1.178	2.053	823	103	4.157	7.000
Accijns op gedistilleerd	5.954	6.046	6.580	6.788	25.368	51.800
Accijns op bier	548	1.034	1.163	1.510	4.255	27.000
Accijns op suiker	6.297	5.603	5.306	6.683	23.889	56.000
Accijns op tabak	13.139	14.514	15.712	16.944	60.309	150.000
Accijns op wijn	202	46	392	155	795	1.200
Belasting op gouden en zilveren werken	81	81	88	92	342	900
Omzetbelasting	74.988	67.347	43.429	79.587	265.351	535.000
Rechten van zegel *)	1.567	1.937	2.441	1.785	7.730	15.000
Rechten van registratie	2.728	1.892	10.382	2.086	17.088	22.000
Rechten van successie, enz.	4.527	6.115	6.259	5.092	21.993	68.000
Motorrijtuigenbelasting	2.235	2.122	2.925	6.362	13.644	23.000
Totaal	210.010	198.675	148.083	237.293	794.061	1.697.600
*) Hieronder begrepen zegelrecht nota's van makelaars en commissarissen in effecten..	744	507	448	530	2.229	—

STAAT III.

Kalenderjaar 1948. Buitengewone middelen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Totaal 1 Jan. 1948 t/m ult. April 1948	Raming 1948
Vermogensaanwasbelasting	15.504	38.698	71.342	134.602	260.146	2.000.000
Vermogensheffing ineens	2.076	8.192	21.450	49.669	81.387	1.000.000
Betaald als volgt:						
uit zekerheidstellingen	6.500	27.000	42.300	74.600	150.400	—
uit geblokkeerd tegoed	6.000	13.700	36.200	42.400	98.300	—
d. m. v. staatsobligaties	500	2.900	6.500	23.900	33.800	—
met vrij geld	4.580	3.290	7.792	43.371	59.033	—

STAAT IV.

Kalenderjaar 1948.

Zekerheidstellingen.

× f 1 miljoen

	Geïnd ge- durende de maand	Geïnd t/m einde van de maand	Nog te in- nen per ein- de v. d. maand	Afgeschre- ven gedure- de de maand	Totaal ge- ïnd + nog in te vorderen t/m einde v. de maand	Totaal afge- schreven t/m einde v. de maand
T/m Dec. 1945	—	600	576	—	1.176	15
Jan. t/m Dec. 1946	953	1.553	729	112	2.282	127
Jan. t/m Dec. 1947	316	1.869	525	403	2.394	530
Jan. 1948	18	1.887	509	54	2.396	584
Febr. 1948	13	1.900	482	99	2.382	683
Mrt. 1948	12	1.912	458	100	2.370	783
April 1948	10	1.922	441	130	2.363	913

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN.

I. Directe belastingen.

Deze staten vermelden de vorderingen, welke ontstaan door het opleggen van voorlopige en definitieve aanslagen door de belastingdienst (debiteurenadministratie).

Het belastingtijdvak 1947/48 loopt bijv. voor de inkomstenbelasting van 1 Januari 1947 t/m 31 December 1948. Normaliter worden gedurende de eerste 12 maanden hiervan voorlopige aanslagen over 1947 geboekt, gedurende de laatste 12 maanden definitieve aanslagen over 1947 (vandaar de vergelijking van bijv. 1947/48 met raming 1947 en bijv. 1948/49 met raming 1948).

Voor andere belastingen loopt het boekingstijdvak 1947/48 van 1 Januari 1947 t/m 30 Juni 1948.

II. Overige middelen. III. Buitengewone middelen.

De staten vermelden het werkelijk in elke maand ontvangen bedrag (kasadministratie). Bij de Buitengewone middelen komen ook andere wijzen van voldoening voor (zie staat III).

Bij omzetbelasting, loonbelasting en vereveningsheffing vindt de afdracht per kwartaal plaats (dus bijv. in Januari 1948 van de belasting over de omzet resp. uitbetaalde lonen van het 4e kwartaal van 1947).

IV. Zekerheidstellingen.

Dit zijn bedragen, die, vrijwillig of verplicht, door belastingplichtigen bij de ontvangers der belastingen zijn gedeponneerd. Zij dienden als vooruitbetaling op nog niet opgelegde aanslagen in bestaande belastingen, vermogensaanwasbelasting en vermogensheffing (zie ook staat III).

De staten vermelden zowel de opgelegde zekerheidstellingen als de betalingen daarop (dus zowel debiteuren- als kasadministratie) en voorts nog de afschrijvingen, die op de zekerheidstellingen wegens de opgelegde aanslagen plaatsvonden. Het opleggen van verplichte zekerheidstellingen is op 31 December 1947 beëindigd.

GOUDEPRODUCTIE¹⁾.

(in 1.000 dollars van circa \$ 35 per ounce fijn).

Jaar	Zuid-Afrika	Veren. Staten ²⁾	Canada ³⁾	Australië ⁴⁾	Totaal gerapporteerd ⁵⁾
1939	448.753	196.394	178.303	56.182	1.020.297
1940	491.628	210.109	185.890	55.878	1.094.284
1941	504.268	209.175	187.081	51.039	1.089.395
1942	484.439	130.963	169.446	42.525	966.132
1943	448.153	48.808	127.796	28.560	760.527
1944	429.787	35.778	102.302	16.310	682.061
1945	427.862	32.511	94.385	16.450	646.914
1946	417.647	51.182	98.994	21.595	663.266
1947					
Jan.	34.021	7.612	8.195	2.205	58.127
Febr.	19.965	5.483	7.806	1.820	41.044
Maart	28.665	5.500	9.235	1.820	51.824
April	31.824	6.246	8.921	1.820	55.412
Mei	35.308	7.220	9.412	1.785	59.738
Juni	33.984	6.417	9.418	1.890	57.215
Juli	35.396	7.319	9.149	3.220	61.314
Aug.	34.875	7.033	9.131	1.980	59.057
Sept.	34.692	6.979	8.668	1.925	58.321
Oct.	35.361	8.185	9.057	2.065	58.681
Nov.	33.888	6.243	8.826	2.065	56.356
Dec.	34.025	7.281	9.614	2.030	
1948					
Jan.	34.775	6.214	9.594	1.925	
Febr.	32.459	3.489			

¹⁾ Ontleend aan: „Federal Reserve Bulletin” van Mei 1948.²⁾ Exclusief Sovjet Rusland.

³⁾ Inclusief Philippijnen. Jaarcijfers: „U.S. Mint”. De jaarcijfers zijn schattingen van de „U.S. Mint”; de maandcijfers schattingen van het „American Bureau of Metal Statistics”. Voor 1945 is het totaal van de maandcijfers van het „American Bureau of Metal Statistics” gelijk gemaakt aan het jaarcijfer van de „U.S. Mint”.

⁴⁾ Te beginnen met 1945 zijn de Canadese cijfers onderhevig aan eventuele officiële revisie.

⁵⁾ Te beginnen met Dec. 1941 werden de gegevens vóór schaft door het „American Bureau of Metal Statistics”. Voor de periode Dec. 1941—Dec. 1943 hebben de cijfers betrekking op Australië: van Jan. 1944 af alleen op West-Australië.

ENIGE INDEXCIJFERS VAN DE INDUSTRIËLE PRODUCTIE IN NEDERLAND¹⁾.

1938 = 100	Dec. 1945	Dec. 1947	Jaar-gem. 1946	Jaar-gem. 1947	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt. 1948	April 1948
Algem. productie-index van de industrie	56	103	73	92	102	98	105	105
Walsproducten van ijzer en staal ²⁾	57	153	73	137	178	196	185	185
Cement	85	118	88	114	123	124	132	134
Metselstenen	33	97	52	69	91	90	93	77
Deuren	—	69	38	57	105	77	81	115
Katoen- en linnenweverijen	21	66	39	60	70	67	72	71
Schoenen	54	121	78	111	130	120	141	—
Sigaren	36	59	53	60	63	54	—	—
Sigaretten	65	110	73	124	127	118	—	—
Boter	27	38	52	52	34	28	40	65
Kaas	1	24	52	53	16	17	49	86

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”; . betekent: de gegevens ontbreken; gecorrigeerde cijfers zijn cursief gedrukt.

²⁾ 1940 = 100.ENIGE INDEXCIJFERS VAN DE INDUSTRIËLE PRODUCTIE IN BELGIË¹⁾.

1938 = 100	Juli 1947	Aug. 1947	Sept. 1947	Oct. 1947	Nov. 1947	Dec. 1947	Jan. 1948	Febr. 1948
Algemene index v. d. ind. prod. ²⁾	90,3	91	93	101	103	101	103	103
Steenkool	75,5	74,1	81,4	86,9	77,5	83,9	91,0	70,1
Cokes	99,8	97,8	95,8	106,2	102,9	105,5	106,9	102,8
Cement	100,7	95,8	88,8	108,2	105,4	105,1	108,6	102,0
Ruw ijzer	116,6	109,1	96,7	134,6	133,8	146,5	151,2	146,4
Ruw staal	126,7	119,8	110,1	154,4	136,5	152,4	162,2	150,1
Afgewerkt staal	118,3	123,7	118,3	159,7	143,1	163,1	165,8	157,8
Afgewerkt ijzer	56,5	53,6	70,7	72,1	96,5	71,5	84,6	66,1
Vlas (spinnerij)	99,6	107,4	115,3	125,3	109,8	132,2	133,3	119,1
Vlas (weverij)	105,3	74,8	80,2	84,2	78,1	76,9	66,0	—
Katoen (spinnerij)	97,5	95,4	105,8	127,9	108,2	114,5	117,5	118,0
Katoen (weverij)	133,8	123,9	137,8	153,9	133,8	146,2	144,6	—
Wol (kamwol, spinnerij)	113,2	105,5	161,7	197,2	169,8	171,3	176,5	160,7
Wol (weverij)	145,4	129,8	154,9	150,5	120,3	119,0	126,0	—
Vlaagglas	89,7	86,2	92,6	90,6	109,8	112,4	105,7	97,6
Holglas	110,1	105,6	107,8	114,7	134,3	143,3	138,8	132,0
Papier	124,4	119,8	138,1	151,1	137,8	149,3	143,9	121,5
Margarine	92,2	93,8	111,6	117,3	93,0	105,0	93,6	99,3
Geraffineerde suiker	71,5	59,0	76,7	81,8	99,7	76,7	75,4	76,4
Sigaren	43,7	39,7	49,8	61,4	60,9	58,6	59,3	43,1
Sigaretten	134,4	148,5	193,1	138,8	97,3	129,8	128,3	91,8

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin” van het Nationaal Instituut voor de Statistiek. . betekent: de gegevens ontbreken. Gecorrigeerde gegevens zijn cursief gedrukt.

²⁾ 1936—38 = 100 (Instituut voor Economisch en Sociaal Onderzoek (Leuven)).

INDEXCIJFERS VAN GROOTHANDELSPRIJZEN

-IN NEDERLAND¹⁾.

Juli '38-Juni '39=100	1946	1947	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt. 1948	April 1948
Voedingsmiddelen:						
plantaardige	209	230	230	230	230	230
dierlijke	191	199	238	236	234	232
totaal	200	214	235	233	232	231
Grondstoffen:						
houtv. buitenlands	463	631	582	582	582	582
chem. producten	272	342	361	366	364	367
textielwaren	258	284	289	280	279	282
leder	224	243	243	243	243	243
metaalwaren	261	294	305	305	305	305
papierwaren	332	474	538	538	538	538
hulpstoffen	170	201	216	216	216	216
totaal	282	328	340	340	339	340
Afgewerkte producten:						
glas, aardewerk, enz.	238	256	256	263	263	270
houtwaren	349	390	385	385	385	385
chem. producten	328	318	323	323	323	324
textielwaren	315	344	355	354	352	352
lederwaren	292	321	324	325	327	326
papierwaren	283	303	315	325	325	341
gefabr. voed.midd.	211	223	222	222	222	222
metaalwaren	248	263	271	270	272	269
totaal	261	276	279	280	280	280
algem. indexcijfer	251	271	279	279	279	279

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”.

²⁾ De wegingscoëfficiënten zijn vastgesteld overeenkomstig de verhoudingen in 1941.

Announces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

Vacatures

ACCOUNTANTSKANTOOR TE ROTTERDAM
vraagt:

MEDEWERKER OF 1e ASSISTENT

met vergevorderde studie. In toekomst mogelijkheid tot opname deelgenoot. Br. m. uitv. inlicht., verl. sal., enz. onder no. E.S.B. 1217 bur. v. d. bl. Postbus 42, Schiedam.

DE GEDEPUTEERDE STATEN VAN DE
PROVINCIE OVERIJSSSEL roepen sollicitanten
op voor de betrekking van:

adjunct-commies 1e klasse

ter provinciale griffie, 3e afdeling, (waterschapsaangelegenheden). Jaarwedde, met inbegrip van verhogingen en tijdelijke toelagen overeenkomstig Rijksregeling van f 3.704 tot f 4.857 met 6 éénjaarlijkse verhogingen. Vereisten: diploma Gemeente-Financiën, Unie-diploma Waterschapsadministratie en praktische ervaring in Verificatie-aangelegenheden.

Sollicitatiestukken in te zenden binnen veertien dagen na verschijning van dit blad. Persoonlijk bezoek alleen na oproeping.

GEMEENTE ROTTERDAM

Bij de Secretarie-afdeling Financiën is vacant de betrekking van

commies c. q. hoofdcommies

De te benoemen functionaris zal onder de Directeur van Financiën worden belast met de dagelijkse leiding van het Bureau Havenbeheer.

Vereisten: Jurist of econoom; nauwkeurig kunnende werken; vlug inzicht in moeilijke vraagstukken.

Salarisgrenzen commies: f 3450.- tot f 4450.-;
hoofdcommies: f 4250.- tot f 5800.-

Sollicitaties te richten tot Burgemeester en Wethouders van Rotterdam en in te zenden aan Bureau Personeelvoorziening, kamer 331 Raadhuis, binnen 14 dagen na het verschijnen van deze oproep onder No. 385.

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hennipman, Prof. P. B. Kreukniet, Th. Ligthart, Prof. N. J. Polak, Prof. J. Tinbergen, Prof. H. M. H. A. van der Valk, Prof. C. A. Verrijn Stuart, Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. Mr. F. de Vries.

Abonnementsprijs f 22,50; franco p. post f 23,30; voor studenten f 19.-; franco per post f 19,80.

Abonnementen worden aangenomen door den boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

VERHUUR VAN SAFELOKETTEN

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

Verliesposten Voorkomend Systeem

bestaande uit 4 Diensten - V.V.S. -

Het V.V.S. is een onmisbaar hulpmiddel bij het gezondhouden van uitstaande credieten. Aanvaard als onderdeel der debiteuren-administratie, zal het van groote praktische waarde blijken te zijn.

Onze V.V.S.-brochure wordt op aanvraag kosteloos toegezonden

Van der Graaf & Co's bureaux voor den handel N.V.
Amstelstraat 14-18, Amsterdam-C, Telefoon 38631 (5 lijnen)

Annonces voor het volgend nummer

diënen uiterlijk Maandag 21 Juni a.s. in het bezit te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro: 8408.
Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5 Rotterdam (W).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6).